INSTRVMENTA GRAECA PVBLICA ET PRIVATA

E PAPYRIS PRIMVM EDITA

DISSERTATIO INAVGVRALIS
QVAM AD SVMMOS
IN PHILOSOPHIA HONORES AB AMPLISSIMO
PHILOSOPHORVM MARPVRGENSIVM ORDINE
RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

GEORGIVS SPIESS
MARPVRGENSIS

MARPVRGI CHATTORVM MCMXIV
TYPIS B. G. TEVBNERI LIPSIENSIS

Dissertatio ab amplissimo philosophorum ordine referente

Carolo Kalbfleisch

probata die XIV mensis Decembris anni MCMXII

Hoc opusculum III tabulis auctum prostat in aedibus B. G. Teubneri Lipsiensis sub titulo
„PAPYRI IANDANAE cum discipulis edidit Carolus Kalbfleisch, fasciculus IV“

MATRI OPTIMAE

Instrumentorum Graecorum publicorum et privatorum, quae continentur papyris Iandanis, alteram partem addito rescripto Latino edendam mihi tradidit Carolus Kalbfleisch, praeceptor meus carissimus, qui et in agnoscendis et in explicandis papyrorum lectionibus summa benignitate me adiuvit. Gratiam debeo magnam etiam Udalrico Wilcken et Friderico Oertel, qui consulenti mihi de rescripto illo benevolentissime doctrinam suam atque operam commodaverint. Accedit quod Wilcken nuper quoque, cum ad philologorum conventum Marpurgum venisset, nonnullas expedivit difficultates, quas ut evinceremus nostris viribus non contigerat.

Hae quoque chartae collectionis Iandanae, quam propediem Gissam migraturam esse dolemus, emptae sunt per societatem quae vocatur *Deutsches Papyruskartell*, vitreis inclusae ab Hugone Ibscher.

Notis compendiisque eisdem usus sum quibus praecedentium fasciculorum editores Schaefer, Eisner, Spohr; numeri continuantur.

INDEX

APPENDIX LATINA

52

INSTRUMENTUM DIVISIONIS

(P. 41) m. Iul. vel Aug. a. p. C. 96 10,5 × 17,2 cent.

Haec charta omnium quae hoc libello continentur una et tempus et locum quo scripta est asservavit. Theadelphiae in vico Themistae regionis, qui nunc est Harît (cf. Grenfell-Hunt, *Fayûm Towns* p. 51 seq.) exarata est mense Caesareo, qui est *Μεσορή* Aegyptiorum, anni p. C. 96.

Argumentum certe cognoscitur, quamquam papyrus maxime lacerata est: *διαιρέσεως* est instrumentum [1]), quo Mysthas et Onnophris Maronis filius [2]) certas quasdam aquas inter se dividebant, dum sibi maneret conductio. Quae fuerint aquae non iam intellegi potest, praesertim cum deleta sit vox illa post *ὑποκειμένων* l. 9.

Ἔ[τ]ους πεντεκαιδεκάτ(ου) αὐτοκράτ(ορος) Καί[σ]αρος
Δομι[τια]νοῦ [Σε]βαστοῦ Γερμανικοῦ μηνὸς Καισαρείου
[. .] ἐν Θεαδελφείᾳ [τ]ῆς Θε(μίστου) μερίδος ⟦μερίδος⟧ τ[ο]ῦ Ἀρσινο[ΐτου]
νο[μο]ῦ. Ὁμολογοῦσιν ἀλλήλο[ις] Μύ[σ]θ[ας . . .]ι-
[ο]υς ὡ[ς] ἐτῶ[ν] τριάκοντα πέντε [ο]ὐλὴ [δ]ακ[τ]ύ[λῳ μ]ικ[ρῷ]
[χειρὸ]ς ἀρ[ισ]τερᾶς καὶ Ὀννῶφρεις Μάρωνο[ς] ὡς [ἐτῶ]ν τριά-
κο[ντα] οὐλὴ δ[α]κτύλῳ μικρῷ χ[ει]ρὸς ἀριστερᾶς —
δ[ιε]ιρ[ῆ]σθα[ι] πρὸς ἑαυτοὺ[ς] ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐφ' ὃν
χ[ρόνον] μενῖ [α]ὐτοῖς ἡ τῶν ὑποκειμένων . . .[. .] μίσ-
θ[ωσ]ις ἀπὸ [το]ῦ εἰσιόντος ε⟨κ⟩κ(αι)δεκ[ά]του [ἔτο]υ[ς α]ὐ[τοκράτ(ορος)]
Κ[αίσαρος Δο]μιτιαν[ο]ῦ Σεβ[ασ]τοῦ Γερμα[νικοῦ καὶ]
λε[λογχ]έναι τὸν [μὲν Μ]ύσθαν εἰς τὸ ἐπιβά[λλ]ον
αὐ[τῷ] (ἥμισυ) μέρος [τὸ] Ἀγῶνα λεγόμενον ἀπὸ τοῦ ἐνόντος
διαβάτου εἰς τὸν νότον μέχρει παλαιοῦ ἐκβλύ[σ-]
μ[ατος] λεγόμ[εν]ον Φ. ιαραρι[.]πα[. .]ιαν[.].[ ]
α[. .]. . . κ[α]ὶ .[.].[. .], τὸν δὲ Ὀννῶφριν [ὁμοίως]
λελογ[χ]έν[αι] εἰς τὸ κ[αὶ] αὐ[τῷ] ἐπιβά[λλον (ἥμισυ) μέρος. . .]

1) De his vide Gradenwitz, *Einführung* p. 69 seq., Mitteis, *Grundzüge* p. 270 seq., comparari potest exemplum BGU 234.

2) Putaverim eundem esse qui memoratur P. Iand. 27, 2; 28, 2; supplendum igitur erit P. Iand. 28, 24 *δακτύλ(ῳ) μικ(ρῷ) [χειρὸς ἀριστερᾶς*.

κ̣α̣ὶ̣ ἐ̣κ̣ τ̣ο̣ῦ̣ π̣ρ̣[ὸ]ς̣ λ̣ί̣β̣α̣ μ̣έ̣ρ̣[ο]υς ὅλων τῶν̣ μ̣. .[. .].[ ]
λ̣[.]υ̣[. . .].δα[. .] καὶ ἐκ τοῦ πρὸς νότ̣ον μέρους Ἀδαμ̣ασ̣ι̣[ ]
λεγο̣μ̣ένου, λιβ̣ὸς διόρυγος Π. . .[. . .] κα[ὶ .]β̣αβ.[ ]
διόρ̣υγος, νότου. [. .]υ̣τ̣ους Ἡ̣ρακλε̣ίδου τοῦ Π̣[.]ι. . . . . . .[ ]
καὶ ἕτερον μέρ[ος] Μυὸς λ̣[εγομέ]νου̣ νο.[ ],
β̣ο̣[ρ]ρᾶ .[.].[.].π.[. .]ς̣ γῆ, λιβὸς λιβικὴ δ[ι]όρυ[ξ]
φόρ̣[ο]υ δραχμῶν̣ [ἑκατὸν] ε̣ἴκοσι ἀ̣[ς] καὶ . . .[ ]
[Μ]υ̣ὸς [. .].[

1 και[σ]αρ^ος P 2 γερμανικου tam neglegenter scriptum est, ut singulae litterae vix possint distingui, cf. P. Iand. 33, 10 19 20 3 θε^[—] P 6 l. Ὀννῶφρις 8 l. διῃρῆσθαι 9 l. μενεῖ 10 εκϛδεκατον P 13 ϛ P 14 l. μέχρι 20 21 l. διώρυγος 23 l. διῶρυξ

2 Mensem Caesareum esse *Μεσορὴ* Aegyptiorum docent papyri, in quibus ambo nomina leguntur, cf. exempla quae collegit Hohmann, *Zur Chronologie der Papyrusurkunden* (1911) p. 69, qui annotat nomen *Καισάρειος* pro *Μεσορή* legi ab anno p. Chr. n. 41 saepius, non iam a medio fere saeculo II.

4 *Μύσθας* supplendum esse docet l. 12; multo saepius legitur *Μύσθης*. Notatu dignissimum est, quod semper genetivus est *Μύσθου* neque usquam legitur *Μυσθᾶ* vel *Μυσθᾶτος*; semel modo inveni *Μυσθᾶτι* P. Fay. Ostr. 7, 1.

8 *διειρῆσθαι*: sic scriptum semper fere legimus perfectum compositorum verbi *αἱρέω*, a primis Lagidarum temporibus, cf. Crönert, *Memoria Gr. Herc.* p. 38 n. 2, Mayser, *Gramm.* p. 127. Formam *διῃρῆσθαι* non inveni nisi P. Flor. 50, 118; Lips. 26, 6; Strassb. 29, 4; Oxy. III 503, 5. *ἐπὶ τοῦ παρόντος* i. e. *nunc* (cf. Witkowski, *Epist. priv. Graec.*, ed. II p. 171) mirum in modum abundat, cum legamus in eis quae sequuntur *ἀπὸ τοῦ εἰσιόντος ἑκκαιδεκάτου ἔτους*. Invenitur haec formula etiam in aliis eiusdem generis instrumentis: P. Teb. 382, 3; Oxy. III 503, 5. *ἐφ' ὅσον χρόνον μενῖ*: idem legimus P. Class. Philol. I p. 169, 9; BGU 234, 6 (cf. Wilcken, *Arch.* IV p. 174). Differt *ἐφ' ὅσον χρόνον βούλει κτλ.*, cf. Waszyński, *Die Bodenpacht. Agrargeschichtliche Papyrusstudien* (1905) p. 91.

13 Accipit Mysthas partem, quae *Ἀγὼν* nominatur, ex loco, quo transitum praebet, ad meridiem versam usque ad antiquam derivationem.

14 Vocem *διάβατον* non norunt lexica; nisi quod Du Cange in Gloss. med. aevi Graec. habet *διάβατα*. Primum hic legitur *ἔκβλυσμα* quoque vox, eadem significatione atque *ἔκβλυσις*, qua semel usus est Origenes (cf. Sophocles Lex. s. v.), bis Eustathius (cf. Stephani Thes. s. v.). Hac in papyro videtur significare locum quo emanat minor aqua e maiore.

20 *διόρυγος*: de orthographia cf. Crönert, *Mem. Hercul.* p. X, adde P. Iand. 26, 10.

25 Post hos mutilos versus perierunt verba quibus se *βεβαιώσειν τὰ ὡμολογημένα* spondebant et subscriptiones Mysthae et Onnophris et scribarum graphei notae.

53

LIBELLUS QUERULUS

(P. 25) ca. a. p. Chr. 96/8 41 × 21,5 cent.

Haec charta, cum misere lacerata sit, multas quas nondum supplevi lacunas exhibet, neque tamen ita deleta est, ut quod sit argumentum, perspici nequeat. Satis magnam fuisse chartam ostendunt fragmenta quae exstant trium columnarum, quarum prima septemdecim versuum fuit, sedecim altera. Scripta videtur temporibus Nervae (cf. col. I 1) vel paulo post, cui rationi favet et scripturae modus et qui memorantur praefecti: C. Septimius Vegetus, M. Mettius Rufus, C. Petronius Secundus.

Libellum querulum fuisse ut concludamus, monet vox, quae saepius legitur, *ὑπέγραψεν*. Hac enim proprie significatur subscriptio [1]), qua magistratus libellos ad se datos diiudicat aut alii magistratui diiudicandos demandat, cuius rei exemplum velim conferas BGU 5, II 17 *καὶ ὑπογεγράφθαι αὐτὸ* (scil. *τὸ ἀναφόριον*) '*ἐντυχεῖν τῷ στρ(ατηγῷ)*', 168, 19 seq. *καὶ ὑπέγρα-[ψας ἐντ]υχεῖν . .*, 614, 18/9 *καὶ ἔτυχ[ον ὑπογραφῆς] οὕτως ἐχούσης* '*∟ κε" χοίακ λ̄ Εἴ τι δίκαιον ἔχεις, [τ]ọύτῳ χρῆσ[θαι] δύνασα[ι]*'. [2]) Videtur igitur agi de causa, quam ut diiudicarent omnes qui commemorantur praefectos adiit qui libellum conscripsit. Atque servatam esse puto Petronii sententiam col. II 5 lacunis illam quidem vitiatam et Mettii Rufi, quam legimus col. III 7 *Ẹ[ἰ] μὲν χρόνος ἐστίν, ἀπολύω κτλ.*

Cum autem *ἀπολύειν* sit *solvere, liberare* [3]) *aliquem onere quodam*, ut adhibitam videmus vocem P. Fay. 106, 16 seq. *καὶ κελεῦσαι ἤ[δη με] ἀπολυθῆναι τῆς χρείας*, P. Amh. 94, 18 *ἕως οὗ ἀπολυθῶ τῆς γεωρ[γίας] κτλ.*, et postea legamus col. III 7 *τὸ μεμισθω[μένον]*, non dubitabimus sumere petiisse eum qui dabat libellum, ut liberaretur conductione. Neque puto erraturos nos esse referentes hanc conductionem ad agros qui nominantur *δημόσια ἐδάφη* col. II 6. Quo nomine comprehendi solent agri optimi (*γῆ ἐν ἀρετῇ* vel *ἐνάρετος*), qui conductionis specie tribuebantur colonis publicis.[4]) Horum condicionem miserrimam [5]) fuisse constat: permagnum

1) cf. Mitteis, *Grundzüge* p. 38 seq. — De sensu qui est *subscribere aliquod pactum* conferas Gradenwitz, *Einführung* p. 142 seq., Mitteis, *Grundzüge* p. 56 seq.

2) cf. etiam BGU 180, 28; 582; 614, 18.

3) De usu verbi eiusque synonymis cf. Meyer, P. Giss. I 3 p. 14, de altera verbi notione quam in chirographis Byzantinis invenimus cf. Mitteis, *Grundzüge* p. 89.

4) cf. Rostowzew, *Studien zur Geschichte des römischen Kolonates* (= *Arch.*, *Beiheft 1*) p. 131 n. 1.

5) ibid. p. 164 seq., quem sequar in hisce rebus tractandis.

ἐκφόριον pendere debebant neque ullo modo desistere agris eis licebat, si maiore tributo premebantur. Huc accedebat, quod certum conductionis tempus non erat, sed unoquoque anno nova locatione, cui *διαμίσθωσις* nomen erat, et tributum et ager mutari poterat. Qua re saepius efficiebatur, ut coloni agros longe ab ipsorum vico remotos colerent.[1]) Quae cum ita sint, quoniam coloni officio astricti nulla ratione solvi possunt, apparet colonum non fuisse eum, qui scripsit libellum, aliterque explicanda esse verba: *δημόσια ἐδάφη*. Quod ut faciamus, monemur etiam voce *[ἐπίθ]εμα*, quam legimus col. II 6. Scilicet *δημόσια ἐδάφη* praeter bonos interdum nominantur agri minoris pretii, qui locabantur *ἐξ ἀξίας*, id est tributo quod pretio aptum erat, neque his in locationibus certum tempus deerat. At tamen hac quoque in ratione magnis molestiis gravabantur conductores, cum, si *ἐπίθεμα* factum erat, id est, si quis maius tributum se soluturum esse promiserat, is qui conduxerat expelleretur aut, si nemo erat qui conducere agros vellet, is qui tenuerat cogeretur perseverare. Cogitari potest idem accidisse petenti, coactum eum esse colere agrum praetermisso iam tempore conductionis, qua de causa eum a Septimio Vegeto praefecto, deinde a Mettio Rufo petiisse dixeris ut liberaretur. Ac Mettium quidem Rufum non absolvisse eum nisi certa condicione demonstratur verbis col. III 7: *Ε[ἰ] μ̣ὲ̣ν χρόνος ἐστίν, ἀπολύω*, quae condicio cum locum habere non videretur, postea Petronium Secundum praefectum adiit. Haec fere si statuerimus, valde dolendum esse intellegemus, quod tam deleta est charta, ut singula perspici non iam possint.

Col. I: Agnoscitur in exitu l. 1 *Ν]έρονα*, l. 2 *χρόνων*, l. 4 *χρόνον*, l. 13 *γ]εωρ[γ..*, l. 16 *το]ῦ ἐνιαυτοῦ ὑπέ[γρα]ψ[ε]ν*, l. 17 quam spatium vacuum praecedit, *το]ῦ [ἐ]ν̣ι̣αυτ̣οῦ̣*

Col. II *ἀγο[μέν]ου δὲ καὶ ἐ[τ]ησ[ί]ου εἰ[ς πλ]ή̣ρωσιν τ[ῆ]ς̣*
πεν̣[τα]ετίας· ο αυ[..].σ̣.ντα[...]έγραψεν
‘[ἀδι]κοῦμαι τ[οῖς] ἐπάνω’.
Καὶ [Πετρ]ω̣νιος Σεκ[οῦ]νδος ἐ[πὶ τοῦ] αὐτοῦ ’ ‘φρ[ο]διτο-
πολ̣[ίτου] ‘ἐν τοῖς τοῦ ια (ἔτους) Δο[μιτι]α̣νοῦ· ὑποδειχθέν-
τος [ἐπίθ]εμα δεδ̣ό̣σθ[α]ι κατὰ [δημ]οσίων ἐδ̣αφ̣ῶ̣ν̣
τω[.... ἐ]πὶ ἔτη δύ[ο] καὶ τὸ τ̣[.....] ἐ̣π̣ὶ τὸ ἔ̣δ̣α̣φος
ὑπ[........]νον [ο]ὗ ὁ χρ̣ό̣[νος..] (ἐτῶν) ἐπ[λ]ηροῦτο

1) ibid. p. 213, quo loco Rostowzew egit de P. Lond. 322, vol. II p. 159, de qua vide etiam Wilcken, *Grundzüge* p. 293.

Sequuntur trium linearum reliquiae, deinde quinque linearum a margine revocatarum initia haec: 12 [.]πεφη[ν. . 13 ἐν το[ῖ]ς τ[14 τεἱσ̣θω[15 καὶ ἑκασ̣[τ 16 αὐτ[ο]ῦ [

Col. III καὶ Μ̣[έτ]τι[ο]ς Ῥο̣[ῦ]φ̣[ο]ς ἐπὶ Μαρ̣ε̣ώτ̣ου ‛[ἐ]ν [τ]οῖς τοῦ ς̣ [(ἔτους)]·
ἀχ[θέν]τ[ο]ς τ[ὸ]ν̣ [στ]ρατηγὸν γεγρ[α]φένα̣ι Σεπτιμ̣ί̣ω̣ι
Οὐεγ[έ]τω[ι] Φλω̣̃ρόν τινα ἐπιτεθεικέναι τω̣̃ν̣
ἐπ[ιπέ]δων ἐπ̣[ὶ] χρόνῳ ὄντι εἰς π[λ]ήρ̣ω̣σ̣ιν (δραχμὰς) φ̣
σὺν [π]ροσδιαγρα[φ]ομένοις ἐφ' ἔτη δ̄ καὶ μηδ̣[ὲ]ν̣
ἀντ̣[ιγ]έγρ̣[α]φεν̣.' Μέττιος Ῥ[ο]ῦφος ὑπέγραψεν·
Ἐ̣[ἰ] μ̣ὲ̣ν̣ χρόνος ἐστίν, ἀπολύω. Ὁ δὲ τὸ μεμισθω[μένον ἄ]λ̣λ̣ῳ καὶ ἔτι ε.[. . . . .] μ̣ετ' ἐπιθέμ[ατος . . .] δ̣έξα̣σ̣θ̣αι βο̣[. . . . .]σαι τεσσα̣[ρ . . . .]ντο ἐπιθ[εμα. . . .] vacat

Col. II 5 8 9 ς P   Col. III 4 ς P   6 l. ἀντ̣[ιγ]εγρ̣[α]φέν̣⟨αι⟩.

2 πενταετία: In quinquennium conducti fuisse videntur agri, cf. P. Iand 30, 13.

3 [ἀδι]κοῦμαι supplevi, cf. P. Hib. 34, 1; 133. τ[οῖς] ἐπάνω i. e. *eis quae supra attuli*; indicatur his verbis exposuisse in praecedentibus quae exciderunt petitorem, qua iniuria affectus esset.

4 T. Petronius Secundus praefectus Aegypti successit M. Mettio Rufo, de quo infra. Qui cum ab anno 89 fere usque ad medium annum 94 magistratu functus sit, Petronium vero praefectum fuisse anni 95 mensis Martii die 14. demonstretur titulo Aegyptiaco (cf. Cantarelli, *La serie dei prefetti di Egitto* I p. 80 in *Atti della R. Accademia dei Lincei,* ser. V, vol. 12 (1906) fasc. 2) concludi licet Petronium Secundum non multum post ultimam illam Mettii Rufi mentionem, exeunte anno 94 factum esse praefectum. Non diu provinciae praefuit, nam anno 96 eum praefectum urbi fuisse, postero iam anno mortuum esse constat, cf. Rohden-Dessau, *Prosop. I. R.* III p. 29 n. 226.

ἐ[πὶ τοῦ] αὐτοῦ Ἀφρ[ο]διτοπολ̣[ίτου]: subaudiendum puto γιγνόμενος aeque atque col. III 1 ἐπὶ ⟨τοῦ⟩ Μαρ̣ε̣ώτου, cf. BGU 1123, 7; P. Teb. 210 (cf. quae annotaverunt editores ad P. Hib. 93, 3—5). Sic etiam P. Oxy. II 237 VIII 25, ubi legerunt editores κεκελευκέναι Μέττιον Ῥοῦφον τὸ[ν] γενόμενον ἐ̣π̣ὶ̣ . . . . . . ἔπαρχον supplendum esse puto τὸ[ν] γενόμενον ἐ̣π̣ὶ̣ τ̣ω̣̃ν̣ τ̣ό̣π̣ω̣ν̣ ἔπαρχον. Praefectum illis temporibus nomum Aphroditopolitam, de quo iam in eis quae exciderunt actum erat (l. 4 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ), visitasse ibique in conventu sententiam dixisse intellegitur. Duos autem nomos Aphroditopolitas narrat Ptolemaeus, alterum in Heptanomide, alterum in Thebaide situm. Hoc loco veri simillimum est nominari eum qui situs erat in Heptanomide, in dextra Nili ripa, e regione Arsinoitae, cf. Ptolem. IV 5, 28, Strab. XVII 35. Caput erat urbs Aphroditopolis, nunc Atfich (cf. Iougueti annot. ad P. Magd. 11, 3).

Memoratur etiam P. Hib. 38, 6, P. Teb. 24, 6, P. Nicole II, 12 (= Wilcken, *Arch.* III p. 371), BGU 244, 9; 408, 5, fortasse Amh. quoque 138, 2. Ad hunc nomum referuntur nummi descripti apud Eckhel, *Doct. Numm.* IV p. 102, Feuardent, *Description historique des monnaies frappées sous l'empire Romain* II 3536, 3537, sed dubitat Kornemann (*Klio* VII p. 283 n. 1). In locum alterius Aphroditopolitae, quem Ptolemaeus IV 5, 31 (cf. etiam Strab. XVII 47, Plin. N. h. V 49) enumerat post Lycopolitam et Hypselitam Thebaidis, sub finem saeculi I p. Chr. successit Apollonopolites, qua de re egit Kornemann P. Giss. I 1 p. 14 allatis ceterorum qui hanc rem tractarunt virorum doctorum sententiis.

5 ἐν τοῖς τοῦ ια (ἔτους) sc. ὑπομνηματισμοῖς: Diiudicans praefectus ad Mettii Rufi respicit iudicium, quod affert ex eius commentariis anno 11 (91/2) conscriptis, aeque ac Mettius Rufus annotaverat sententiam Vegeti allatis anni 6 (86/7) commentariis; cf. col. III 1. ὑποδειχθέντος: Notionem edicendi, ut τὰ ὑποδεδειγμένα essent *edicta*, habebat verbum, cf. P. Teb. 28, 15 ἐμβλέψαντα εἰς τὰ ὑποδεδειγμένα; 27, 15 ἀκολούθως τοῖς ὑποδεδει[γμ]ένοις, P. Par. 63, 16 seq., Teb. 24, 46, 58, quae omnes sunt aetatis Lagidarum. Sed etiam Romanorum aetati hanc vocabuli vim non alienam fuisse testatur Iandana.

6 ἐπίθεμα quid esset, supra demonstratum est, cf. exempla quae attulit Meyer ad P. Giss. I 48, 10. Etiam in privatis conductionibus hac ratione usos esse Aegyptios cognoscitur, cf. Waszyński, *Bodenpacht* p. 47 seq., Gentilli, *Studi Italiani* XIII (1905) p. 277. δημόσια ἐδάφη, de quibus supra egimus, inveniuntur P. Lond. 354, 4, vol. II p. 164; Teb. 441; BGU 526, 15, al.; eodem sensu dicuntur ἄρουραι δημόσιαι BGU 661, 5; δημόσια ἱερευτικὰ ἐδάφη legimus P. Teb. 311, 15; cf. Wilcken, *Grundzüge* p. 289.

9 πληροῦν ut hoc loco saepius legitur in conductionis instrumentis, cf. P. Lond. 1168, 10 vol. III p. 136 πληρωθέντος δὲ τοῦ χρόνου, 1231, 10 seq. vol. III p. 109 τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως πεπληρωκότος. Alteram verbi notionem quae est *solvere, exsolvere* Byzantinae imprimis papyri praebent, cf. Herwerden, *Lex. suppl.* s. v.

Col. III 1 M. Mettius Rufus, qui erat praefectus Aegypti ante T. Petronium Secundum, successit C. Septimio Vegeto; quo autem tempore parum constat, certe quidem inter anni 88 mensis Februarii diem 25 et anni 89 mensis Augusti diem 3, cf. Cantarelli, l. c. p. 80. P. Hamb. 29, in qua primum legimus Metti Rufi nomen, alia de causa gravissimi momenti est (cf. quae notavit Meyer ad l. 5). Demonstratur enim hac papyro, quae excerpta commentariorum huius praefecti exhibet, posterioribus temporibus mutavisse eum nomen M. Mettium Rufum in M. Iunium Rufum; itaque ad eundem referendam esse tabulam ligneam Philadelphiae repertam (= Wilcken, *Chrestomathie* Nr. 496), quae ultimam praebet Rufi mentionem data Kalendis Iuliis 94. Non multum post decessisse eum magistratu supra coniecimus. Mareotes nomus pertinebat a mari et lacu Mareotico in meridiem, cf. de eo Meyeri notam ad P. Hamb. I p. 178. Rarius legitur in papyris (BGU 13, 2; P. Hamb. 39 8) 14) 26) 63)); de P. Lond. 231, 4 vol. II p. 285 vide Wilcken, *Chrestomathie*

p. 379. Ptolemaeus compluribus eum commemorat locis (IV 5 4, 12, 15), qua in descriptione vicos enumerantem erravisse eum putat Kenyon, P. Lond. II p. 285 n. 4.

2 ἀχθέντος scil. τοῦ δεῖνος, de quo agebatur; contracta affert commentarii verba. C. Septimium Vegetum praefectum fuisse constat locis a Cantarellio l. c. p. 79 allatis ab anno 86 usque ad anni 88 mensis Februarii diem 25. Nunc, cum innotuerit P. Hamb. 4, quae est data die 8 mensis Februarii anni 85, iam ab anni 84 fine administrasse eum Aegyptum putaverim, cf. quae Meyer notavit ad P. Hamb. 4, 9. Aliunde ignotus est Vegetus.

3 Formam perfecti τεθεικέναι in titulis Atticis ante annum fere 69 non exstantem in papyris a primis Lagidarum temporibus usitatam fuisse neque usquam legi formam τεθηκέναι observavit Crönert, *Memoria Gr. Herc.* p. 278 n. 3; cf. etiam Mayser, *Gramm.* p. 370.

4 ἐπίπεδα: cf. P. Flor. 148, 5.

5 προσδιαγραφόμενα erant pecuniae extraordinariae, quae in omnibus tributorum pensionibus poscebantur, cf. Wilcken, *Ostraka* I p. 287. ἐφ' ἔτη legitur, cum rectius scriptum sit col. II 7 [ἐ]πὶ ἔτη, et sic saepius in papyris, quamquam, quod observavit Crönert l. c. p. 151 n. 3, praevalet psilosis. Fluxisse has formas ex dialecto Ionica docet Wilamowitz *G. G. A.* 1901 p. 41, cf. etiam Meyer, *Griech. Gramm.*² § 243, Kuehner, *Gramm.* I³ p. 81 δ, 109, 5. Plane eandem rem esse cognoscimus in scribenda praepositione κατά; saepissime καθ' ἔτος praebent papyri. Eodem modo atque in Iandana confunduntur rationes BGU 538 (legitur 9, 30 ἐφ' ἔτη 14 κατ' ἔτος 31, 33 καθ' ἔτος) 920 (13 καθ' ἔτος 18/9 κατ' ἔτος 29 καθ' ἔ(τος)).

6 ἀντιγράφειν videtur dictum de subscriptione; eandem fere notionem habet quam ὑπογράφειν, cf. P. Oxy. I 44, 11, Teb. 297, 13.

54

VENDITIONIS INSTRUMENTUM

(P. 94) ca. medium II p. Chr. saec. 4 × 10 cent.

Emit femina quaedam, filia civis Alexandrini, quae in nomo Arsinoita habitat, uno instrumento et agros et servum [1]), quod cum adhuc exemplo careret, hoc fragmentum quamvis exiguum esset edere visum est. Servatum est initium instrumenti, in aversa charta nihil exstat.

---

1) De venditionis instrumentis eorumque formulis egit Bry in libro, cui inscripsit: *Essai sur la vente dans les papyrus Gréco-Égyptiens*; conferas etiam Mitteis, *Grundzüge* p. 166 seq.

Ἔτους ὀγδόο[υ αὐτοκράτορος Καίσαρος Γερμανικοῦ Σεβαστοῦ ἐν τῆς με-]
ρίδος τοῦ Ἀρσ[ινοΐτου νομοῦ μηνὸς Ὁμολογεῖ Α(. . .) ὡς ἐτῶν]
[ὀκ]τὼ οὐλὴ ὀφρύ[ι μετὰ κυρίου τοῦ ἑαυτῆς τῇ]
[.ο]ς ἀστῇ ὡς ἐτῶ[ν οὐλὴ μετὰ κυρίου τοῦ ἑαυτῆς]
[πεπ]ρακέναι κ(αὶ) πα[ρακεχωρηκέναι αὐτῇ κατὰ τήνδε τὴν ὁμολογίαν ἀπὸ τῆς ἐνεστώσης ἡμέρας εἰς ἀεὶ]
[τὸ ὑ]πάρχον α[ὐ]τῇ Α[(. . .) δουλικὸν ἔγγονον ὡς ἐτῶν οὐλὴ τοῦτο τοιοῦτο ἀναπόριφον πλὴν]
[ἐπα]φῆς κ(αὶ) ἱερᾶς ν[όσου, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτῇ τῇ Α(. . .) περὶ κώμην κλήρου]
[κατ]οικικοῦ ἀρούρα[ς , γείτονες
[. . .] ἐφόδου ενο[. .].[
[. . .]τακου κλῆρ[ο]ς .[
[. . .]. κλήρου ἰδίου[ ]
καὶ ἀπέχειν τὴν μὲν Α(. . .) παρὰ τῆς]
[. . .]ς τὸ παραχωρη[τικὸν κεφάλαιον πᾶν ἐκ πλήρους ἀργυρίου δραχμὰς παραχρῆμα διὰ χει-]
[ρὸ]ς ἐξ οἴκου κ(αὶ) β[εβαιώσειν τὴν μὲν Α(. . .) τῇ τὰ πεπραμένα καθὼς πρόκειται πά-]
[ση] βεβαιώσι, ἃ κ(αὶ) π[αρέξεται ἀνέπαφα καὶ ἀνενεχύραστα καὶ ἀνεπιδάνειστα κ(αὶ) μηδένα κωλύοντα τρό-]
[π]ῳ μηδενεὶ . .[
]

5 7 13 κ(αὶ) P 12 το supra versum P χ e corr. P 14 l. βεβαιώσει

3 Cives Alexandrini ἀστοί, filiae ἀσταί nominantur in papyris, cf. Wilcken, *Grundzüge* p. 15.

5 πεπρακέναι καὶ παρακεχωρηκέναι: cf. Preisigke, *Girowesen* p. 499.

6 δουλικὸν ἔγγονον, de quo conferas velim Wilcken, *Ostraka* I p. 685 seq., supplevi e BGU 193, 12 al., potest etiam legi δουλικὸν σῶμα, cf. P. Oxy. I 94, 9. Formula τοῦτο τοιοῦτο ἀναπόριφον, i. e. *tale quale non redhibendum* non modo in servorum sed etiam in animalium venditionibus exstare solet, cf. Gradenwitz, *Einführung* p. 60. In servorum vero venditionibus additur πλὴν ἐπαφῆς καὶ ἱερᾶς νόσου i. e. (*non redhibendum*) *nisi propter manus iniectionem et morbum comitialem.* Sic enim interpretandam esse vocis ἐπαφή notionem mihi persuasit Kübler, *Zeitschrift der Savigny-Stiftung, Rom. Abt.* XXXII (1911) p. 366 seq.; quam sententiam accepit Meyer, P. Hamb. I p. 191 n. 3. Contra qui secuti sunt Wilamowitzii partes, scabiem, lepram esse putant, cf. Mitteis, *Grundzüge* p. 194.

9 seq. Statuuntur ararum fines.

10 Fortasse [Πιτ]τάκου legendum.

15 Sequi solet formula μηδὲ ἐπελεύσεσθαι κτλ.

55

INDEX HOMINUM

(P. 144) saec. p. Chr. II 6,3 × 4,1 cent.

Complurium hominum nomina scripta legimus in hac papyro. Ratio fuisse videtur, sed schedulae dextro margine amisso cognosci non iam potest, quales pecuniae pensiones notatae fuerint.

Ἀλέξανδρος Τρ̣ιωνε̣ίου̣ [
Σεμπρώνιος Ν̣εί̣λ̣[ο]υ̣ [
Πτ̣ολεμαῖος Σ̣αβείνου̣ [
Κάστωρ Σύρου κ(αὶ) Σῦ[ρος
Διογέν̣[ο]υ̣ς [
Πεκῦσις Μερκήσιο[ς
Μέλας Ἀγριππινο̣[υ

4 κ⟨ P

1 Ἀλέξανδρος nomen aeque atque Ἀγριππῖνος etiam Byzantinis acceptum erat, contra Κάστωρ, Νεῖλος, Σῦρος, quae nomina saeculis a. Chr. n. usitatissima erant, vix leguntur post saec. IV. Σεμπρώνιος Romanorum modo temporibus invenitur. Τριωνείου: cf. Τρίων Dio Cass. 58, 25.

6 Πεκῦσις i. e. *Aethiops*, cf. Spiegelberg, *Griechische und aegyptische Eigennamen* p. 26* B, saepissime exstat nomen. Temporibus Byzantinis novam

nominis formam praebent papyri a genetivo derivatam *Πεκύσιος*. *Μερ-κῆσις* autem nomen, quantum quidem video, nusquam exstat in papyris quae adhuc innotuerunt.

7 *Μέλας* ultimum inveni P. Grenf. I 57, 6, a. 561 p. Chr.; exstat genetivus *Μελ[ᾶ]τος* P. Lond. 1246, 15, vol. III p. 225.

56

RATIO ACCEPTI AURI CORONARII

(P. 48) saec. p. Chr. II 15,3 × 19 cent.

Haec charta ad Theadelphiam et Polydeuciam Themistae regionis vicos pertinens (cf. P. Teb. II p. 379 et 397) eodem fere tempore ac praecedens inscripta esse videtur. Exarata duabus columnis quadraginta fere hominum nomina exhibet, quorum cuique, quas pependerit pecunias, adscriptum est. Plerisque nominibus lineola subducta est iudicans examinatam esse rationem. Rationem enim fuisse constat, sed parum, quale fuerit vectigal. Solvuntur fere ubique quaternae drachmae, octo lin. 2, duodecim lin. 37, cum obolorum varietas sit. Similia cum adsint instrumenta BGU 452, 458, 518 [1]), in quibus nominatur vectigal, etiam in hac charta pensiones auri coronarii exactoribus solutas notari concludemus. Aurum coronarium [2]) notum est nobis papyris et ostracis, quibus constat fuisse proprium catoecorum vectigal, quod non per singulos annos, sed certis quibusdam occasionibus datis poscebatur. Romanorum temporibus, sub finem saec. II, annuus poscebatur *στέφανος* neglecto sensu, cf. quas supra attuli BGU 452, 458, 518, quibus nunc Iandana adiungenda est.

De nummis [3]) difficillimum est iudicare. Nam quia comprehenduntur eodem nomine et drachmae obolorum 6 et denarius obolorum 7 vel $7^1/_4$, si *ἀργυρίου* vel *χαλκοῦ* omittitur, plerisque locis res dubia est.

Nomina sunt pleraque Graeca, pauca Aegyptia, quae eodem modo promiscua fuisse illis temporibus in omnibus Arsinoitae pagi regionibus apertum est.

---

1) Huc referendas putat Kenyon P. Lond. quoque 181 (b) vol. II p. 147; 156, ibid. p. 249; 1242 (descr.), vol. III, quae bis vel ter quaternas drachmas solutas esse demonstrant, cuius rei praeterea exempla afferri possunt BGU 392, P. Lond. 474 vol. II p. 108.

2) De hoc vectigali conferas velim Wilcken, *Ostraka* I p. 295, *Grundzüge* p. 283; Rostowzew, *Kolonat* p. 7.

3) Cf. Mommsen, *Arch.* I p. 282 seq., quem secutus est Wilcken, *Grundzüge* p. LXV seq.

In adversa charta de aliis pensionibus notationum quinque, quae ternas fere centesimas inter se distant, fragmenta conspiciuntur, unde haec enotasse satis est[1]):

l. 1 *M*]εσορὴ β̄ ϛδ l. 2 Θεαδελ(φείας) διοικ(ήσεως) ʅ ιβ Πολυδευκ(είας) διοικ(ήσεως) ʅ η∟.

Pensiones igitur fuisse videntur colonorum publicorum, cf. P. Iand. 57.

Pagina aversa

Col. I	[ ]	[ ]ων(ος)	∼ιβ
	Ἡρ̣ακλ̣είδης	Μυσταρίω(νος)	ϛη
	Ἡρ[α]κ̣λ̣ε̣ί̣δ(ης)	Ἥρωνο(ς) Ἀλεξ(ανδρεύς)	ϛδ∼β
	Ὀνῶ[φρ]ις	Ὀρσενούφιο(ς)	ϛδ
	. . . [ ]	Πενεήυτ(ος)	∼ιδ
	Ἀντώ̣νιο(ς)	Ἀντωνίο(υ)	ϛδ
	Χαιρήμ̣(ων)	Χαιρήμων(ος)	∼ϛ
	Σωτ[ᾶ]ς̣	Ὀνησίμου	ϛδ
	Ἐβαι̣ε̣ὺ̣ς	Ἅβρυς πυμ(. . .)	∼ιη
	Ὀνῶ̣φρις	Ἀ⟨γ⟩χορίμφεω(ς)	∼ι
	Ὧσι̣ς	Μου̣. . ν[. .]	∼ιβ
	Εὐδα[ίμω]ν̣	Ζωίλ̣[ου . .].	ϛδ
	[.] . . [. . . . .]	Ἡρα[κλείδ(ου)]	ϛδ
	[ ]	Αν̣ . ασ̣τ̣˙	ϛδ
	[ ]	.[. .]οσ[	]
	[ ]	. . [. .]ρα.[	]
	[ ]	. . . .	ϛδ
	[	Χαιρήμ(?)]ωνο(ς)	ϛδ
	[ ]	Ἰσίωνο(ς)	ϛδ
	[ ]	(γίνεται) ϛπ∼κ	
	[ ]	Ὥρου	∼ι.
	[ ]	Χ̣ρεενούφ[ιος	. .]
	[ ]	. . . . . .	∼[. .]
	[ ]	. . . . πο(ς)	[. . .]
		vestigia	
Col. II	[		∼]ι̣α̣
	[ ]	.ου	ϛδ
	Παποντῶς ἀπ(άτωρ)	Τααρφαῆσις	∼η
	Σάτυρος	Σαβείνο(υ)	ϛδ
	Ἰσᾶς	Ἰσᾶ	∼ιβ

1) Compendiorum explicatio Udalrici Wilckeni sagacitati debetur. De dioecesi cf. Wilcken, *Grundzüge* p. 154. 301.

Δῖος   Ἡρᾶ τοῦ νεω(τέρου) ϛδ
Διόδωρος   Ποσιδωνίο(υ)   ∼η
Νεῖλος   Ἡρακλείδ(ου)   ϛδ
Πτολεμαῖο(ς)   Χαιρήμωνο(ς) τέκ(των) ϛδ
.ταυ..ς   Σαμβᾶ   ϛδ
κ̄   (γίνεται)ϛνϛ
Χάρης   Εὐδαίμ(ωνος)   ϛιβ
Ἰάσων   Τιθωείους   ∼ιϛ
Ἀν[τώνιο(ς)]   ἀδελφό(ς)   ∼η
Χ[   ] πρεσβ(ύτερος) Μάρω(νος) λαχ(...) ∼κβ
Ν[   ]. Ἡρακλείδ(ου)   ∼κ
Πά[πος   ] Δείου   ϛδ
Ὧρος[   ] Αὐνείους   ∼κη
[Δ]ιονυσίο(υ) Μαξ(ίμου) ∼ιϛ
[..]ρεῦτ(ος)   ϛδ
[..]μ(ων) Ἀπιᾶ   ∼ι
[Ἡρ]ακλείδ(ου)   ∼ιϛ
[Πολυ]δεύκ(ους)   ∼ιδ
vestigia

2 μυσταρι^{ω} P 3 ηρ[α]κλ̣ε̣ι^{δ} ηρων^{ο} αλε^{ξ} P 4 ορσενουφι^{ο} P 5 πενεην^{τ} P 6 αντωνι^{ο} αντωνι^{ο} P 7 χαιρη^{μ} χαιρημω^{ν} P 10 l. Ὀννῶφρις αχοριμφε^{ω} P 18 χαιρημ]ω^{ν} P 19 ισιων^{ο} P 20 / P 28 α) P 29 σαβειν^{ο} P 31 νε^{ω} P 32 ποσιδωνι^{ο} P 33 41 ηρακλει^{δ} P 34 πτολεμαι^{ο} χαιρημων^{ο} τε^{κ} P 37 ευδαι^{μ} P 39 αδελφ^{ο} P 40 πρεσ^{β} μαρ^{ω} λα^{χ} P 44]ιονυσι^{ο} μα^{ξ} P 45]ρευ^{τ} P 46]^{μ} απια P 47 ηρα]κλει^{δ} P 48 πολυδευ^{κ} P

2 Ἡρακλείδης nomen frequentissimum Ptolemaicis temporibus et Romanis a saeculo IV rarius aut nunquam legitur in papyris aeque ac *Μυσταρίων* et quae nominantur 7 Χαιρήμων 8 Σωτᾶς et Ὀνήσιμος 29 Σάτυρος 32 Διόδωρος Ποσιδώνιος 38 Ἰάσων 43 Αὐνῆς 48 Πολυδεύκης. Accepta autem sunt etiam Byzantinis 27 Σαβεῖνος 31 Δῖος (42 Δεῖος) 33 Νεῖλος 44 Διονύσιος.

3 Ἥρων in Byzantinis quoque papyris exstat. Idem valere quod Ψάϊς Aegyptiorum, quod semel esse versum Ἀγαθὸς δαίμων, docet Spiegelberg, l. c. p. 11*B 57*B, cf. Wilcken, *Arch.* IV p. 129 n. 1, qui non cohaerere hoc nomen cum voce ἥρως putat.

4 Ὀνῶφρις, saepius per —νν— scriptum, fuit cognomen Osiridis, quod notat Plutarchus *De Iside et Osiride* c. 42 versum esse in Εὐεργέτης, cf. Spiegelberg, l. c. p. 20* A. Usitatissimum erat nomen per omnia tempora, cum Ὀρσενοῦφις, i. e. *bonus custos* (cf. Spiegelberg, l. c. p. 20*B) non iam exstitisse videatur posterioribus Byzantinorum temporibus.

5 Πενεήυτος genetivus est nominis Πενεῆυς, quod aliunde ignotum videtur. Comparari potest P. Lond. 483, 7, vol. II p. 325 Πανήυτος.

9 *πυμ(...)*: fortasse *πυμ(ήν)* id est *ποιμήν* supplendum est.

19 *Ἰσίων* de deae nomine derivatum, cf. Spiegelberg, l. c. p. 47 A; inveni P. Lond. 293, 6 vol. II p. 187; BGU 727, 18; 965, 1; vide etiam titulos notatos apud Pape, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, s. v.

21 *Ὧρος*, dei nomen, usitatissimum fuit saeculis Ptolemaicis atque etiam Romanorum temporibus; ultimum legi sub finem saeculi V.

28 *Παποντῶς*, nomen Aegyptium, non superest saeculo IV ineunti. *Ἁρφαῆσις* recentior forma nominis *Ἁρσιῆσις* est significans *Horus (filius) Isidis*, cf. Spiegelberg, l. c. p. 15 A 43 B. *Ταρφαῆσις* significat *(filia) Harphaesis.*

30 *Ἰσᾶς* nomen eandem exhibet rationem ac *Πεκῦσις*, cf. P. Iand. 55, 6; temporibus Byzantinis a genetivo derivatam legimus nominativi formam *Ἴσατος*, cf. P. Oxy. I 134, 30 *Ἴσατος ἔγρ(αψα)*.

32 *Ἡρᾶς* deminutum est ex *Ἡρακλείδης*. Praefertur genetivi forma *Ἡρᾶ*, interdum exstat *Ἡρᾶτος*.

35 *Σαμβᾶς* hypocoristicon ad *Σαμβαθαῖος* pertinet, quod est ortum ex *Σαββαθαῖος* i. e. שַׁבְּתַי, *qui est Sabbatis die natus*, cf. Wilcken, *Ostraka* I p. 523; exstat etiam in chartis Byzantinis.

36 Viginti homines pependisse notatur. Itaque cum sint servatae hominum 15 pensiones (lin. 21—35), ante initium columnae alterius quinque nomina excidisse concludes; inferior enim margo servatus est.

37 *Χάρης* nomen rarissimum est, inveni tantum P. Lond. 289, 4, 24 vol. II p. 184/5; 267, 326, ibid. p. 141 (*Χάρητος [τοῦ] Χάρητος*); P. Oxy. III 520; P. Oxy. III 501, 11 praebet *Χαρᾶτος*; exstitit ergo nominativus *Χαρᾶς*.

38 *Τιθώεις* scriptum est pro *Τιθοῆς*, quod significat *qui caput magnum habet*, cf. Spiegelberg, l. c. p. 55 A, cui idem esse ac *Σισόις* praedicanti (p. 46* B) obstitit Wilcken, *Arch.* II p. 180. Maximam huic nomini cum *Τοθοῆς*, quocum coniungere vult Letronne, *Recueil des inscriptions* I p. 406, similitudinem esse iam Gerhard explicavit in Philol. LXIII p. 571. Saepius exstat forma *Τιθόεις* vel *Τιθώεις*, quae supplenda mihi videtur P. Lond. 479, 1, vol. II p. 255 pro *Τιθ̣ι̣ό̣εις*. Byzantinis temporibus non invenitur.

40 *λαχ(...)*: fortasse *λαχ(ανοπώλης)* supplendum est, cf. P. Iand. 58, 7.

45 Aut *Τε]ρεῦτος* (cf. P. Amh. 75, 33; P. Oxy. IX 1209, 15. 20) aut *Πα]ρεῦτος* (cf. P. Lond. 322, 17, vol. II p. 160) aut *Μα]ρεῦτος* (cf. P. Iand. 31, 5) supplendum est.

46 *Ἀπίας* rarissimum, legi tantum P. Lond. 258, 10, vol. II p. 29; P. Grenf. II 74, 4; feminini generis formam *Ἀπία* legimus CPR 223, 26; P. Teb. 336, 21. Saepius exstat *Ἀπίων* (*Ἀπίαινα*).

57

RATIO VECTIGALIS COLONIS PUBLICIS IMPOSITI

(P. 66[r]) saec. p. Chr. II 7,8 × 11 cent.

Fragmentum est rationis, quae similitudinem quandam habet cum praecedente. Aeque atque in illius pagina adversa (cf. 1 2) hic quoque pensiones a colonis publicis Polydeuciae vici solutae notantur, ac mirum in modum non frumenta sed oboli penduntur, cuius rei afferre possum exemplum P. Lond. 171, vol. II p. 102, qua Horion *πράκτωρ σιτικῶν διοικήσεως κώμης Σοκνοπαίου Νήσου* testatur accepisse se ab Apynche presbytero *ἀπὸ τειμῆς χλωρῶν ἀρούρης* ʃ ι̅ϛ̅ λ̅β̅ drachmas triginta sex.

]ϛ̣ *Π̣ολυδ(ευκείας) διοι(κήσεως)* ⊢αɜ
]. . *μεσορὴ ι̅β̅ ∼ξ ι̅ϛ̅ ∼δ*
]α̣ι̣ *φαμ(ενὼθ) γ̅ ∼κδ φαρμ(οῦθι) ι̅ ∼δ*

]d *Πολυδ(ευκείας) διοι(κήσεως)* ⊢αɜ
ἁ]θὺ̣ρ̣ ι̅ καʃ τῦβι ι̅ ∼ιδ

]. . ⊢δʃ *Πολυδ(ευκείας) διοι(κήσεως) δʃ*
]. . *∼κα κ̅ ∼κ κ̅η̅ ∼ιϛ*

]. . *φε*d
διοι(κήσεως)
]. . . . ⊢ιαɜ *Πολυ(δευκείας) διο̣ι̣(κήσεως)* ⊢ε̣.
] *μεσ[ο]ρὴ ι̅ξ̅ ʃδ ∼α κ. . .*
] vestigia

1 ⊢ = *ἄρουρα* ɜ = *ἥμισυ τέταρτον* 2 ∼ = *ὀβολοί* 4 d = *τέταρτον*
5. 6 ʃ = *ἥμισυ* 10 ʃ = *δραχμαί*

58

RATIO TRIBUTORUM

(P. 66[v]) saec. p. Chr. II 7,9 × 11 cent.

Haec ratio in tergo praecedentis exarata est scripturae ratione simili papyro Iand. 56. Hominum sex, quorum nominibus ab eo, qui examinabat rationem, lineolae adductae, partim etiam subductae sunt, tributa enumerantur. Deinde alias 10 mensis Athyr et 4 mensis Choiak die factas esse solutiones legimus.

vestigia
/ Ἡρᾶς Ἀφροδ(ισίου) πυμ(. . .) ∼ ις
/ Ἀπῦγχις Πεσσοραίπ(ιος) ∼ η
/ Ὀνήσιμ(ος) Πάπου ∼ ι
/ Ἥρων Παπὸυ ∫ ς
/ Πτολεμ(αῖος) ∼ νεώ(τερος) ∫ δ
/ Μύσθης Δείου λαχ(. . .) ∼ κη
/ (γίνεται) ∫ 〈 〉
ἀθὺρ ῑ / Τεὼς Ἥρωνο(ς) κοφ(. . .) ∫ δ
/ Ἀρητᾶς νεώ(τερος) Τεσενούφεω(ς) ∫ δ
χοίακ δ̄ Ἥρων Ὥρὸυ σιτ(ομέτρης) ∼ ις

1 αφροδ πυμ P 2 πεσσοραιπ P 3 ονησιμ P 6 πτολεμ ∼ νεω P 7 λαχ P 8 / P 9 ηρωνο κοφ P 10 νεω τεσενουφεω P 11 σιτ P

2 Ἀφροδίσιος usitatissimum illis temporibus nomen est. πυμ(. . .): cf. P. Iand. 56, 9.

3 Ἀπῦγχις forma Arsinoitica est nominis Ἐφέννχος, Ἐφόννχος, quod quia referebatur ad Graecam vocem ὄνυξ, amissa aspiratione scribebatur Ἐπώνυχος, cf. Crönert, *Stud. Palaeogr.* II p. 41. Derivatum autem est a Coptica voce ⲉϥⲱⲛϩ, quae significat *vivit,* cf. Spiegelberg, l. c. p. 10*B. Alias huius nominis formas collegit Crönert: Ἀπῦγκις, Ἀπῖγχις, Ἀπέγχεις, Ἀπώνεχ, Πυγχῆς; in papyris Oxyrhynchiticis etiam Ἀφῦγχις exstat. Πεσσοραῖπις nusquam legitur nomen sed Πετεραῖπις, cf. P. Fay. 244.

7 λάχ(. . .): cf. P. Iand. 56, 40.

8 numerum omisit.

9 Teotis nomen Lagidarum temporibus acceptissimum erat, interdum etiam prioribus Romanorum invenitur. Ab initio saeculi III nusquam legitur. κοφ(. . .): fortasse κοφ(ινοποιός).

10 Ἀρητᾶς primum legimus. Coniungendum videtur esse cum feminini generis forma Ἀρητοῦς. Saepius invenitur Ἀρητίων (Ἀρητίαινα).

59

APOCHA PORTORII

(P. 97) saec. p. Chr. II 4,2 × 4,8 cent.

Huiusmodi generis apochas nunc novimus permultas. Dabantur a portarum custodibus mercatoribus, qui aut exportabant merces e pago Arsinoita aut importabant.[1])

1) Cf. quae de iis in universum disseruerunt Grenfell, P. Grenf. II p. 78 seq., Wilcken, *Ostraka* I p. 354 seq., Kenyon, P. Lond. II p. 83 seq., Grenfell-Hunt, P. Fay. p. 195 seq., Preisigke, P. Strassb. I p. 50 seq., Wilcken, *Grundzüge* p. 190 seq.

Formulae sibi constant. Incipiunt instrumenta a verbis τετελ(ώνηται) διὰ πύλης; deinde sequitur nomen vici et vectigalis, quod solvit mercator. Plerumque exstat ρ' καὶ ν' id est ἑκατοστὴ καὶ πεντηκοστή — ut in Iandana — quae quomodo explicanda sint, dissentiunt adhuc doctorum opiniones[1]), rarius λι(μένος) Μέμφεως aut ἐρημοφυλακίας. Deinde legimus scriptum nomen mercatoris atque exportare vel importare eum tot et talibus iumentis tantas merces. In fine adscriptus est dies, quo data est apocha, addito portae sigillo, cuius loco nunc foramen triangulum est in hac chartula.

Τετελ(ώνηται) δι[(ὰ) πύλ(ης) τῆς δεῖνος]
ρ∫ καὶ ν∫ Νẹ́ωṿ [. . .]
τịρ̣νος ἐ̣ξ(άγων) ἐ̣[πὶ]
ὄνῳ ἑνὶ ὀρόβ̣[ου]
(ἀρτάβας) τ̣ρ[εῖ]ς (ἔτους) ἑ̣[κτου]
παῦνι̣ ἐννε̣[α]-
καιδεκάτῃ ι̣θ̣

5 $\overline{o}$ P ∟ P

2/3 Fortasse [Ἀρη-]|τίρνος supplendum est.

3 Exportari merces saepius quam importari, cum constet fertilissimum fuisse pagum Arsinoitam, non miramur. Importatur autem vinum, quo caruisse pagus videtur, exportantur omnia frumentorum et fructuum genera, cf. quae enumeraverunt editores P. Fay. p. 200.

4 Ervum saepius exportatum esse intellegimus, cf. P. Lond. 469 b, 4, vol. II p. 86; P. Fay. 69, 4; 71, 4; 76, 4/5; 165.

5 Ternas artabas onus asinorum singulorum fuisse cognovit Kenyon, cf. P. Lond. II p. 86, III p. 46. Quae cum ita sint, etiam P. Fay. 63, 3 ἐπὶ ὄνοις [β] supplendum esse puto, nam in proxima linea notantur 6 artabae. Nomen imperatoris ut saepius omissum est, cf. P. Fay. p. 200.

60

FORMULA

P. 20) saec. p. Chr. III vel IV 3,5 × 5 cent.

Perexigua haec schedula formulam praebet, quae exstare solet in instrumentis de pecunia mutua datis. Exscripsit aliquis, ut praesto haberet, incipiens lineola quam exstare putaverim pro punctis, quibus nos uti solemus exscribentes.

1) cf. Wilcken, *Ostraka* I p. 357 et Grenfell-Hunt, P. Fay. p. 198 seq.

p. av.

δώσω σοι
ὁπόταν
αἱρῇ ἀνυπερ-
θέτως γι-
γνομένης
σοι τῆς πρά-
ξεως
παρά τε ἐμοῦ

p. adv.

καὶ ἐκ τῶν
ὑπαρχό-
ντων
[[ντων]]
κύριον
τὸ γραμ-
ματῖον
ἁπλοῦ⟨ν⟩

8 εμο^υ P 12 litterae neglegentia scribae repetitae 14 l. γραμματεῖον

1 δώσω non est in ipsis instrumentis, sed ἀποδώσω; praecedere solent, quibus accepisse se pecuniam testatur debitor, haec fere: ὁμολογῶ ἔχειν παρὰ σοῦ κτλ.

2/3 ὁπόταν αἱρῇ certam restitutionis diem constitutam non esse indicat, cf. Gradenwitz, *Einführung* p. 85 n. 4. Similia sunt ὁπότε ἐὰν αἱρῇ P. Amh. 92, 24; ὁπηνίκα ἐὰν αἱρῇ P. Strassb. 54, 11; Oxy. VII 1039, 9.

3 ἀνυπερθέτως i. e. *non fore moram* vel simile quid spondere solet debitor in hisce instrumentis, cf. P. Lond. 308, 17, vol. II p. 219; 363, 20, vol. II p. 221 etc.

5 Sequitur formula, qua actionem habere creditorem in se spondet is, qui accepit pecuniam, de qua accuratius egit Mitteis, *Reichsrecht und Volksrecht* p. 420 seq., *Grundzüge* p. 119 seq.; cf. etiam Waszyński, *Bodenpacht* p. 145 seq., Schwarz, *Hypothek und Hypallagma* p. 67 seq.

13 κύριον τὸ γραμματῖον: cf. Gneist, *Die formellen Verträge des neueren römischen Obligationenrechts* p. 461. Idem legimus P. Oxy. VII 1041, 20; 1042, 29; VIII 1130, 25 semper addita clausula καὶ ἐπερωτηθεὶς ὡμολόγησα, de qua vide Mitteis, *Grundzüge* p. 76.

16 ἁπλοῦν: scil. γραφέν, quia duplicatum non poscitur.

61

RATIO TORCULARIA

P. 163) saec. p. Chr. IV 8,6 × 9 cent.

Pagina adversa fragmenta praebet duarum columnarum, quarum alterius in fine cum legatur δ[ι]εντύχ[ει], veri simile est hypomnema vel enteuxin fuisse, nam horum potissimum generum haec vox propria est.[1])

---

1) cf. Ziemann, *De epistularum Graecarum formulis sollemnibus quaestiones selectae* p. 351.

Aversa in charta exstat *λόγος ῥύσεως κτήματος* cuiusdam, cuius nomen excidit. Notatum est, quantum musti expressum esset torculis suo cuique numero adscripto. Non parvam fuisse vineam, etiamsi mensurae modum non intellegimus, statui posse puto.

In dextra parte alterius columnae paucae litterae exstant, quas omittam.

Λόγος ῥύσεως οἴνου [
κτήματος παρὰ
α̅ ληνοῦ   χξζ
β̅ ληνοῦ   ψξα
γ̅ ληνοῦ   ϛρνα
δ̅ ληνοῦ   χ̣·[
ε̅ ληνοῦ   [
ϛ̣̅ λην[ο]ῦ   [
γ(ίνεται) ἐπὶ τὸ α̣[(ὐτὸ)
·ε[·]· · ε̣ι̣σ̣[
]·[

4 5 6 8 supra β γ δ ϛ̣ lineolam om. P

1 *ῥύσις* significat vini expressi copiam, cf. quae attulit Meyer ad P. Giss. 79 III 12 exempla, quibus addere possum P. Lond. 113, 11 (a), 3, vol. I p. 223; P. Klein. Form. 99, 2; 135, 7; 163, 5; 193, 3; 1069, 3; 1101, 2; 1203, 1; BGU 1039, 10.

2 *κτήματα* saepius nominantur vineae in papyris, quem dicendi morem explicat Rostowzew, *Kolonat* p. 15; cf. Wilcken, *Grundzüge* p. 284. Itaque etiam PER geo. 103 (Stud. pal. X) pro κτ(ήσεως) legemus κτ(ήματος).

3 Quae fuerit mensura non intellegitur; variabantur illis temporibus mensurae, cf. de his Wilcken, *Ostraka* I p. 763, *Grundzüge* p. LXXI.

9 *γ(ίνεται) ἐπὶ τὸ αὐτὸ* i. e. *in summa* saepius legitur. Propterea etiam BGU 1, 13 (= Wilcken, *Chrestomathie* 92 col. II 13) pro εἰ[ς] sic legendum esse conieci, quod nova examinatione a Plaumanno facta probatum est.

62

PIGNERATIO PUELLAE INGENUAE

(P. 36) saec. p. Chr. VI 13 × 14 cent.

Propter nigritiam lectu difficillima est haec papyrus ut Argentoratensis illa, quam descripsit Preisigke, P. Strassb. I p. 137. Maxime detritus est margo dexter, sed pauca modo excidisse continuo fere lineae 3 et 4, 15 et 16 textu indicatur. Charta convoluta ac postea compressa fuisse videtur.

In qua quae fuerint constituta, quamquam complures quas nondum suppleverim lacunae restant, certe perspicitur. Homo quidam Aegyptius a divite quodam[1]) pecuniam mutuam accepit, pro cuius restitutione Taminam sororem pignori dat, ut in domo creditoris sit neque eam detrahere liceat fratri, priusquam omnem reddiderit pecuniam. Atque putaverim in eis quae exciderunt l. 10seq., fuisse statutum, ut Tamina laborem susciperet in domo creditoris pro capite et usuris, cuius rei plura habemus exempla.[2])

·[
ο[. . . . . .] παρ[ά]σχῳ. ω.τ. .[. . .]
ἢ οἴκο[θε]ν εὐοδ[ω]θῶ. Πρὸς δὲ [τὴν]
ἀσφάλειαν τῆς [συν]πλ[ηρώσεως καὶ]
ἀποδόσεως β.[. . . . .]νη. .[. . . .]
παραδέδοκα τῇ σῇ ἐ[ν]δοξ[ότητι]
Τάμιναν τὴ[ν] ἐμὴν ἀδελφ[ὴν]
ἐ[φ' ᾧ α]ὐτὴν πᾶσαν δουλικὴν [ἔχειν]
χρείαν ἐκ τ[οῦ] ἐνθεν[ε]σ[τάτου]
αὐτῆς οἴκου καὶ. . . .[. . . . .]
αὐτῆς κουφισθῆναι. . . . .φ[. . . .]
τοῦ αὐτοῦ ἐν ᾧ νομίσμ(ατα) κ.[. . . . . .]
τρέφεσθαι δὲ αὐτὴν κ[οσμίως καὶ]
ἀμφιάζεσθαι καὶ [ἱμ]ιτάζεσθ[αι]
καὶ μὴ δύνασθαί με ἀποσπ[ᾶ]ν
αὐτὴν ἀπὸ τῆς σῆς ἐ[νδοξ(ότητος) πρὸ τῆς. . .]
κοι ἀποδ[ό]σεως κα[ὶ σ]υνπληρ[ώσεως]
[. . .] δυν[. . .] δε.οι. .αρχοι.[
[ ]. . . .[

12 νομισμ⸓ P 14 l. [ἱμ]ατίζεσθαι

3 εὐοδωθῶ: cf. Herwerden, *Lex. Graec. suppl.* s. v. Pignus datur πρὸς ἀσφάλειαν P. Lips. I 10 I, 11/2: P. Lond. 1007, 3, vol. III p. 262; cf. quae annotavit Meyer ad P. Giss. I 97, 6.

6 παραδιδόναι significat *tradere alicui rem possidendam*, non adhibetur in cedendis agrorum possessionibus, cf. Schwarz, *Hypothek und Hypallagma* p. 71 n. 1.

1) Nominatur ἐνδοξότης ut Flavius Apion, cf. P. Iand. III p. 114.

2) Cf. quae attulit Partsch, *Griechisches Bürgschaftsrecht* I p. 41seq. — Contra hisce locis oppigneratos esse ingenuos negarunt Manigk, *Gläubigerbefriedigung durch Nutzung* p. 26 et Weiss, *Pfandrechtliche Untersuchungen* I p. 31. — Cf. etiam P. Cair. Cat. 67023.

8 *πᾶσα δουλικὴ χρεία* i. e. *omnia quae servae dari solent ad victum*, cf. P. Amh. 148, 5 *εἰς ἰδίαν μου καὶ ἀναγκαίαν χρείαν.*

11 *κουφίζειν levare, absolvere* in huiusmodi instrumentis proprium sensum habet *testari aliquem pependisse quae debuerit*, cf. Maspero ad P. Cair. Graec. 67104, 17.

14 *ἀμφιάζειν* rarissimum est verbum a papyrorum usu fere alienum. Saepissime coniunguntur verba *τρέφειν* et *ἱματίζειν*, quae leguntur in omnibus pactis nuptialibus et didascalicis et eis, quae sunt de labore suscipiendo composita: itaque *ἱμ]ιτάζεσθαι* scriptum fuisse sumpsimus pro *ἱμ]ατίζεσθαι.*

15 *μὴ...ἀποσπᾶν* vel simile quid etiam in *διδασκαλικοῖς* quae vocantur instrumentis exstare solet, cf. BGU 1125, 9; P. Oxy. II 275, 22.

63

RATIO REDITUUM MAGNI POSSESSORIS

(P. 8) saec. VII ineuntis 32,8 × 19,4 cent.

Sunt in collectione papyrorum Iandanarum complura Apionum instrumenta, sed hanc rationem eis attribuere vetamur eo quod alia sunt nomina possessionum Apionum[1]), alia quae exstant in hac papyro. Habebat ille possessor *κτήματα* et *ἐξωτικοὺς τόπους*, quorum rationem praebebat papyrus (cf. quae leguntur in adversa charta). Ac servatam esse nobis exterorum tantum locorum rationes docent nomina, quae sunt in pagina aversa, cum titulo comparata. Quorum unius altera tantum pars colonis tradita fuisse videtur (*τόπος Λεπτίνου Μεγάλου*, cf. l. 1 et 5 *τὸ ἄλλο τέταρτον μέρος*).

Adversa pagina

+ *Σύναρσ(ις) σὺν θ(ε)ῷ κτημά(των) Πεζούλιος καὶ Ψααtις (καὶ) Μελανθίο[υ]*
καὶ Θμουει επακε καὶ Ἀμώειτος καὶ Ἀγήρ̣ω̣νος μ̣ετὰ καὶ
τῶν ἐξωτικ(ῶν) τόπ(ων) *χρυσί(ου)* $\bar{ε}$ [.]. .ι̣δ̣ //

1 *συναρσ* P, cf. P. Lips. 97 XIII 9 al. *θω̅* P *κτημ*ϛ^{α} P ϛ P 3 *ἐξωτικ/* P *τοπ/* P

Haec *κτήματα* in Arsinoita fuisse videntur. *Ἀγήρων* et *Ψααtις* quidem plane ignota sunt nomina, cetera agnosci posse puto praeter *Μελανθίου κτῆμα*. *Μελάνθιος* est nomen Graecum, quod in papyris III et I a. Chr. n. saeculi invenitur, cf. P. Hib. 118, 70; Ostr. Par. 2, 5; et *κλῆρος* quidam *Μελανθίου* memoratur Oxy. IX 1188, 23 (a. 13 p. Chr.), cf. P. Hib. 111, 2 (ca. a. 250 a. Chr.). Ceterum possis de melanthio cogitare, quod nunc vocant ni-

1) Cf. quae collegit Gelzer, *Studien zur byzantinischen Verwaltung Aegyptens* p. 86 et P. Iand. 51.

gellam sativam (*Schwarzkümmel*). Θμουει cui addita est Coptica vox επακε, idem esse puto ac Τμουει, quod saepius legitur in papyris, cf. PER geo. (= Wessely, Stud. Pal. X) 15, 6; 64 b 35; 167 b 1, quae omnes saec. VII/VIII in Arsinoitae regionibus scriptae sunt (alterum vicum Θμουει extra Arsinoitam situm habes in P. Par. 18, 13). Ἀμώει et Ἀμόι PER geo. 297 V 5; 299, 4 coniungi posse videntur, quibus fortasse addenda sunt Ἀμαεῖ, Ἀμμοῦ, Ἀμμοῦι.

Πεξοῦλις nomen exstat etiam PER geo. 70 II 9, ubi pro πεϩ̣ⲱ[legendum esse Πεξουλι Wessely per litteras de hoc loco certior factus mihi assensus est.

κτῆμα illis temporibus proprie significat possessionum partem, quae singulis colonis data est quasi ἴδιον, cf. Gelzer, *Studien* p. 85. Qui praeterea nominantur ἐξωτικοὶ τόποι, fuisse videntur possessiones extra latifundiorum corpus sitae.

Aversa pagina

1 [(πρὸς) τοῦ δεῖνος (ὑπὲρ) Μηχ(ανῆς)] Π̣ετνυ̣ύρεως σί(του) με(μετρημένου) (ἀρτάβαι) μδ̣ καὶ (ὑπὲρ) Μεγάλ(ου) Λεπτίν(ου) κατὰ τὸ 𐅷 μέρ(ος) (ἀρτάβαι) θ𐅵𐅷 χο(ίνικες) ϛ̣ [γ]ί(νεται) μ[ε](μετρημένου) (ἀρτάβαι) νγ̣𐅵𐅷 [χο(ίνικες) ϛ]

2 [αἱ καγκ(έλλου) (ἀρτάβαι) ξδ𐅵𐅷 δια]πίσμα(τος) ἐξ (ἑκατοστῶν) ια (ἀρτάβαι) ξ χο(ίνικες) ϛ ἀναλώμα(τος) προ(σμετρούμενα) (ἀρτάβη) α συμμά(χων) (ἀρτάβη) Ϋ ἀμε(λείας) χο(ίνικες) δ σιτομε(τρικοῦ) (ἀρτάβη) Ϋ 𐅷 γί(νεται) [(ἀρτάβαι) οδ 𐅷 χ̊ β]

3 [(πρὸς) τοῦ δεῖνος χ] Μ̣ατθία πρε(σβυτέρου) καὶ Ὀννοφρίο̣(υ) (ὑπὲρ) Μ̣ηχ(ανῆς) Κυλλ(ῆς) σί(του) με(μετρημένου) (ἀρτάβαι) κθ αἱ καγκ(έλλου) (ἀρτάβαι) λδ𐅵𐅷 χο(ίνικες) β διαπίσμα(τος) ἐξ
η β𐅵𐅷 χο(ίνικες) β
(ἑκατοστῶν) ъ (ἀρτάβαι) γΫ χο(ίνικες) ι̣

4 [ἀναλώμα(τος) προ(σμετρούμενα)] (ἀρτάβη) α συμμά(χων) (ἀρτάβη) Ϋ
λθ χ̊ η
ἀμε(λείας) χο(ίνικες) δ ⟨γί(νεται)⟩ (ἀρτάβαι) ~~μχ̊η~~
(ἀν)εμετρ(ήθησαν) (ἀρτάβαι) ιεΫ λοι(παὶ) (ἀρτάβαι) κδ

5 (πρὸς) Ἀπολλῶ χ Ποατ̣ροησίο[υ] (ὑπὲρ) Μηχ(ανῆς) Ἁτρῆτος σί(του) με(μετρημένου) (ἀρτάβαι) οξ καὶ (ὑπὲρ) Μεγάλ(ου) Λεπτίν(ου) κατὰ τὸ ἄλλ(ο) 𐅷 μέρ(ος) σί(του) με(μετρημένου) (ἀρτάβαι) θ𐅵𐅷 χο(ίνικες) ϛ

6 γί(νεται) με(μετρημένου) (ἀρτάβαι) πϛ𐅵𐅷 χο(ίνικες) ϛ αἱ καγκ(έλλου) (ἀρτάβαι) ρ̣δ𐅷 χο(ίνικες) β# ⟨διαπίσμα(τος)⟩ ἐξ (ἑκατοστῶν) ϊα (ἀρτάβαι) ιαΫ ᵹ ἀναλώμα(τος) προ(σμετρούμενα) (ἀρτάβη) α συμμά(χων) (ἀρτάβη) Ϋ ἀμε(λείας) χο(ίνικες) η

7 σιτομε(τρικοῦ) (ἀρτάβη) αΫ χο(ίνικες) η γί(νεται) (ἀρτάβαι) ριθ χο(ίνικες) η

8 [ ]..[......].κρ̣α̣..δ̣ καὶ φουλ(...) π vacat

1 σι/ μ϶^ε P, cf. P. Teb. 159 (descr.) ϑ+ P, cf. P. Oxy. I 127, 1 ☓ P μεγαλ/ λεπτιν϶ P μερ/ P $\overset{o}{\chi}$ P [γ]ι/ P 2 δια]πισμ϶^α P /ρ /ρ P αναλωμ϶^α πρ^o/ P συμμ϶^α P αμ϶^ε P σιτομ϶^ε P 3 πρ^ε/ P μηχ κυλλ϶ P καγκ+ P 4 ⸸ εμετρ/ P λοι+ P 5 ρ P, cf. Wilcken, *Arch.* IV p. 426 χ = διὰ? 7 σι/τομ϶^ε P 8 φουλ/ P

Notandum est in omnibus colonorum solutionibus artabas quae nomen non habent aequatas esse ad *καγκέλλου* artabarum rationem. Permagna erat in Aegypto mensurarum varietas omnibus temporibus, praesertim Byzantinis (cf. Wilcken, *Ostraka* I n. 738 seq., *Grundzüge* p. LXVIII seq.; Hultsch, *Arch.* II n. 283 seq.). Variabantur metra singulis in vicis, quin etiam *κτήτορες* suam quisque habebant mensuram. Qua re fit, ut legamus saepius in papyris constitutum, quo artabarum genere solvendum sit (cf. Waszyński, *Bodenpacht* p. 109 seq.) vel aequatum alterum ad alterius rationem artabarum genus.

In Iandana quia nomen non adscriptum est priori artabarum generi, concludemus notam atque usitatissimam fuisse artabam, qua coloni in metiendo frumento utebantur, cum apud thesaurum domini poscerentur *καγκέλλου* artabae.

Quantae autem fuerint artabae, si fieri potest, ex aequationibus eruendum est. Aequantur l. 3 29 artabae sine nomine cum 34, 75 artabis *καγκέλλου*, quibus additae sunt duae choenices, et l. 6 86, 75 artabae prioris generis et sex choenices cum 104, 25 alterius generis additis duabus choenicibus. Iam cum sciamus choenices sibi constare, numerum modo variari in artabis, si statuerimus habuisse priorem artabam x choenices, alteram y, scribere licebit nobis

$$29x = 34{,}75y + 2$$
$$86{,}75x + 6 = 104{,}25y + 2.$$

Quae si eruerimus, inveniemus $x = 40$, $y = 33{,}3237$. Scrupulum movet, quod y non praebet numerum plenum, praesertim cum alios numeros praebeant summarum aequationes. Penduntur ab Onnophrio eiusque socio 34,75 *καγκέλλου* artabae 2 choenices + 3,5 art. 10 choen. + 1 art. + 0,5 art. + 4 choen. = 39,75 art. 16 choen., pro quibus cum scriba ponat 40 art. 8 choen., artabam 32 choenicum aestimasse videtur. Contra, cum pendat Apollos 104,25 artabas *καγκέλλου* 2 choenices + 11,5 art. + 1 art. + 0,5 art. + 8 choen. + 1,5 art. 8 choen. = 118,75 art. 18 choen., quod ille scripsit 119 art. 8 choen., *καγκέλλου* artabam 40 choenices habuisse dixeris. Quae cum ita sint, certus artabarum numerus ex hisce aequationibus erui non potest. Sed multa expertus verisimillimum esse inveni artabam sine nomine habuisse 36, *καγκέλλου* artabam 30 choenices, quae aptissima esse rationes docent.

Solvuntur enim l. 3

29 art. 36 choenicum	[= 1044 choen.]	= 34,75 *καγκέλλου* art.	+ 2 choen.	= 1044,5 choen.
διαπίσμα(τος) 10%	[= 104,4 „]	= 3,5 „ „	+ 10 „	= 115,0 „
ἀναλώμα(τος)	[= 30,0 „]	= 1,0 „ „		= 30,0 „
συμμά(χων)	[= 15,0 „]	= 0,5 „ „		= 15,0 „
ἀμε(λείας)	[= 4,0 „]	=	4 „	= 4,0 „
	[= 1197,4 ch.]	= 39,75 *καγκέλλου* art.	16 choen.	= 1208,5 choen.

vel cum scriba [pro 7,5] 8 choenices esse quartam partem artabae statuerit = 40 *καγκέλλου* art. + 8 choen.

Erravisse videmus scribam in computandis centesimis 10,6 choenices addentem[1]); recte autem vel potius fere recte ponit octo centesimas = 84,5 [83,52].

Erravit idem in subtrahendis 15,5 artabis: non iam restant 24 artabae, ut notatum legimus l. 4, sed tantummodo 23,75 fere, nam 8 choenices quartam fere, non dimidiam artabae partem explent.

Solvuntur l. 5

86,75 art. 36 choen. + 6 choen.	[= 3129 choen.]	= 104,25 *καγκέλλου* art.	+ 2 choen.	= 3129,5 choen.
διαπίσμα(τος) 11 %	[= 344,19 „]	= 11,5 „ „		= 345,0 „
ἀναλώμα(τος)	[= 30,0 „]	= 1,0 „ „		= 30,0 „
συμμά(χων)	[= 15,0 „]	= 0,5 „ „		= 15,0 „
ἀμε(λείας)	[= 8,0 „]	=	8 „	= 8,0 „
σιτομε(τρικοῦ)	[= 53,0 „]	= 1,5 „ „	8 „	= 53,0 „
	[= 3579,19 ch.]	= 118,75 *καγκέλλου* art.	18 choen.	= 3580,5 choen.
Paululum erravit scriba		= 119 „ „	8 „	

scribens, nam 8 choenices quartam artabae partem explere solent, cf. supra.

Quoniam alterius et tertiae aequationis rationem perspeximus, etiam quae exciderunt in prima supplere possumus. Solvuntur l. 1

53,75 art. 36 choen. + 6 choen.	[= 1941 choen.]	= 64,75 *καγκέλλου* art.		= 1942,5 choen.
διαπίσμα(τος) 11 %	[= 213,51 „]	= 7,0 „ „	+ 6 choen.	= 216,0 „
ἀναλώμα(τος)	[= 30,0 „]	= 1,0 „ „		= 30,0 „
συμμά(χων)	[= 15,0 „]	= 0,5 „ „		= 15,0 „
ἀμε(λείας)	[= 4,0 „]	=	4 „	= 4,0 „
σιτομε(τρικοῦ)	[= 22,5 „]	= 0,75 „ „		= 22,5 „
	[= 2226,01 ch.]	= 74 *καγκέλλου* art.	10 choen.	= 2230 choen.
	vel	= 74,25 „ „	2 „	

Atque haec de rationibus, iam ad singula accedamus.

1 *Πετνούρεως*: cf. *Πετενοῦρις* P. Petr. 20 passim; 117 passim. *τόπος Μεγάλου Λεπτίνου*, cum pro quarta parte solvantur 9,5 artabae 6 choenices, universum praebet *ἐκφόριον* 38 artabas 24 choenices; erat igitur minoris pretii quam *μηχανὴ Πετνούρεως*. *Λεπτίνης*: in papyris legi *κλῆρος Λεπτίνου Καπέλλου* P Strassb. 78, 7, qui erat pars *οὐσίας Προφητιανῆς* in Hermupolita sitae. Notatu dignissimum est, quod excepta l. 2 scribitur ∫ (= $\frac{1}{2}$) si additus est minor numerus, ϒ si non additus est.

2 Sequuntur pensiones extraordinariae, quae magnam praebent difficultatem explicanti. Iam in prima haeremus, quae dicitur *δίαπισμα*. Quod nomen lexicis alienum cum primum innotuisset, falso intellectum est (cf. Wilcken, *Arch*. I p. 310 vel quae protulerunt Grenfell et Hunt ad. P. Oxy. I 133, 14 et Wilamowitz, *G. G. A.* 1898 p. 689) neque adhuc plane perspeximus notionem; scimus modo esse solutionem extraordinariam factam ab eo qui conduxerat agros (cf. etiam Rostowzew, *Kolonat* p. 179), saepiusque notatam, si pendebatur *σῖτος ῥυπαρός* (cf. quae annotaverunt editores ad P. Teb. 311, 29). Exactum igitur videtur esse *τὸ διάπισμα*, quia frumentum non erat cribris succretum, quae ratio ad Iandanae quoque contextum quadrat. Prae-

1) [Nempe hic quoque non 10, sed 11 centesimas (= 114,84) computavit. K.]

terea autem alio sensu usurpatam fuisse vocem ostendunt P. Teb. 311, 26; 373, 15/6; Oxy. VIII 1103, 6; Lond. 856, 16, vol. III p. 92. ἀνάλωμα quid sit non habeo; aliud est apud Preisigke, *Girowesen* p. 237. Constant rationes, ubique penduntur singulae artabae. Constant etiam extraordinaria, quae penduntur συμμά(χων) vel συμμα(χικοῦ), quod tributum, quantum quidem video, nusquam alibi legitur. Videtur esse solutum a colonis pro domini ministris, nam σύμμαχος illis temporibus idem sonare videtur ac minister, cf. P. Oxy. I 154 R (a. 618); vide etiam Bell ad P. Lond. IV 1416, 64. Differebant autem pro solutis frumenti rationibus quae sequuntur, ἀμε(...), cuius explicationem ἀμε(λείας) propono inspectis P. Teb. 61 (a), 176; 66, 57; 67, 71; 68, 84, et σιτομε(τρικόν), quod Romanorum temporibus pensio erat pro metiendo frumento, cf. Preisigke, *Girowesen* p. 113 n. 3. Sitometrae tum erant ministri vel adiutores sitologorum, Byzantinorum temporibus non iam, sed erat certus sitometrarum, qui tributi exactionem curabant, ordo (cf. Gelzer, *Studien* p. 91) atque horum praemium erat τὸ σιτομετρικόν. — Omissa est pensio l. 4.

3 Μηχανὴ Κυλλή: μηχανή saepius fundum significat, cf. PSI 71, 14 et CIGr. XII 3, 349, 3 (Knackstedt, *De praediorum et mansionum appellationibus Graecis* Marp. 1912, p. 51). Nomen fortasse derivatum est a machina, qua fundus irrigabatur, praesertim cum singulare machinarum genus fuerint αἱ κυλλαί, cf. P. Lond. 776, 8 seq.; vol. III p. 278; Oxy. I 197 (descr.).

4 (ἀν)εμετρήθησαν legi, potest etiam suppleri (ἀπ)εμετρήθησαν, sed neque hoc neque illud verbum eadem notione repperi in papyris.

64

RATIO EXPENSORUM

(P. 65) saec. p. Chr. VII 10,2 × 9,5 cent.

Hanc proponam papyrum, quamquam vel potius quia non expedivi. Novies legitur excepto uno loco (l. 2) idem. Videtur autem fuisse ratio expensorum, cuius in sinistra parte nunc deperdita dies indicatos fuisse crediderim. In aversa pagina 11 versuum reliquiae exiles.

]περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α [βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον)]
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) q.[
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α β̣οηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α̣ β̣οηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
]περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
].περ( ) κ( ) βαλ( ) κ(εράτιον) α βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [
].[περ( ) κ( ) βαλ( )] κ(εράτιον) α̣ βοηθ(ω̣̃) κ(εράτιον) [

1 sqq. περ/ κ/ βαλ/ κ/ α βοηθ/ κ/ P 2 q = ἥμισυ?

Quae supplenda sint, non intellego. Possis fortasse legere *περ(ιχύτῃ) κ(αὶ) βαλ(ανεῖ)*. *βοηθοὶ* erant adiutores vel ministri, cf. Meyer P. Giss. I p. 104^{II}.

65

INDEX HOMINUM

(P. 30) saec. p. Chr. VII 12,4 × 15,8 cent.

Index est scriptus ab homine inerudito, nam et orthographia et scriptura magnis litteris uncialibus exarata pessima est.

χμγ
\+ Μηνᾶ Ἀραβίντα
Παπνοῦθι Ταυουβίτες
Φὶβ Παυλακί⟨ο⟩υ
Φιλώθεως
Ἰωάννου Κονσταντίνου
Φιλύμων Κωχλαίτου
Λ(ούκιος) Βεριτωξώθεως
Ἄπα Κῖρις
Κώλωθως Ἰωάννου
Μαιουρᾶνως
Φιλώξενως ἀπὼ τριβούνων
Φιβάμων Ἀὐασίτα
Μενι . . . . . Ἰρίνις

Μ.ων[

2 l. Μηνᾶς 3 l. Παπνοῦθις Ταυουβίτου 5 l. Φιλόθεος 6 l. Ἰωάννης Κωνσταντίνου 7 l. Φιλήμων 8 λ/ P l. Περιτοξόθεος? 9 l. Κῦρος, cf. P. Flor. 71, 653; 87, 8 10 l. Κόλ⟨λ⟩ουθος 11 l. Μαιωρᾶνος 12 l. Φιλόξενος l. ἀπὸ 13 l. Φοιβάμμων 14 l. Εἰρήνης?

1 *χμγ*: cf. Gardthausen, *Griechische Palaeographie*^{2} II p. 309.

2 Arabintae nomen cohaerere videtur cum nomine *Ἀριοβίντης*, quod est rarissimum; semel exstat P. Strassb. I 1, 1. Cf. Thumb, *Κοινή* p. 44.

3 *Ταυουβίτης* nomen coniungendum puto cum nomine *Θάνουβις* P. Zois I 10 II 20 et cum feminina forma *Ταυουβίαινα*. Praebet nomen articulum Aegyptium et nomen dei Anubis.

8 *Ἄπα*: cf. Meyer ad P. Giss. I 57, 1.

10 *Μαιωρᾶνος* idem est ac *Μαιωριανός* vel *Μαιουρῖνος*, *Μαιορῖνος*; sic enim variatur nomen imperatoris Maioriani, qui regnum obtinuit 457—461.

Μαιωριανός legitur in titulo CIGr IV 9734, *Μαιορῖνος* ibid. 9863, *Μαιορῖνος* traditum est in Ioannis Antiocheni fragmentis 201, 202, 203 Müller.

12 *ἀπὸ τριβούνων*: cf. P. Iand. 43, 3.

13 *Αὐασίτης* i. e. Ὀασίτης, cf. *Αὔασις* pro Ὄασις P. Grenf. II 50(b) 3; de Oasitis vide Pape, *Griech. Eigennamen* s. v. Ὄασις. Cf. Thumb l. c.

66

APOCHA *ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ*

(P. 31) saec. p. Chr. VII vel VIII 7 × 10,5 cent.

Καταβολῆς Θεοδώρου
κηπουροῦ κήπου
βασιλικῆς ὑπὲρ
ιδ ἰνδ(ικτίωνος) [ο]ὕ̣τ̣ω̣ς̣
παχὼν κ νο(μίσματα) β παρ(ὰ) κ(εράτιον) ς
παῦνι δ νό(μισμα) α παρ(ὰ) ⟨κ(εράτιον)⟩ ς
κ(αὶ) ὑπὲρ ῥόδων κε̣ρ̣(άτια) β̣
.[. .].[.]υ[

1 θεοδωρο^{υ} P 3 l. *βασιλικοῦ* 4 $\overset{δ}{ιν}$// P 5 6 $\overset{ο}{ν}$ P 7 κς P 8 margo inferior non exstat

1 *καταβολή*: Illis temporibus annuum tributum tribus pensionibus solvebatur. Quaternis mensibus exactis nova fiebat *καταβολή*, quae ipsa quoque compluribus rationibus solvi poterat (cf. Bell, P. Lond. IV p. 86 seq., Maspero in praefatione P. Cair. Cat. 67138). Non notatum est hac in papyro, quae fuerit *καταβολή*, sed concludi posse puto, cum Pachon et Payni, nonus et decimus anni mensis, nominati sint, de tertiae *καταβολῆς* solutionibus agi.

4 *οὕτως*: cf. P. Lips. I 62 I 8; voluntate erasum videtur.

5 *παρὰ*: cf. P. Iand. 37, 12.

7 *ὑπὲρ ῥόδων*: fortasse *χειρωνάξιον* quod dicitur erat hoc vectigal.

67

RATIUNCULA

(P. 63) saec. p. Chr. VII vel VIII 7,7 × 6,2 cent.

Est ratio data a mercatore quodam ad hominem, qui res et ad luxuriam et ad victum pertinentes ab eo acceperat.

\+ σὺν θ(εῷ) ὑπομνηστικό(ν)

ἐλαίου καλοῦ νό(μισμα) α
θυμιάμ(α)τ(ος), σκορπίτ(ου) μαύρου,
πυκτ(ικῆς), σκαμω(νίας) α
ἰχίνου παστοῦ νο(μίσματος) γ́

1 ὑπομνηστικ^{ο}/ P 5 ἴχινο^{υ} P, l. ἐχίνου

1 ὑπομνηστικόν semel modo legi: P. Gen. 79, 1 ὑ. Ῥωμανοῦ . . . πρὸς τὸν . . . Γητάδιον ἀπερχόμενον.

3 Scorpites niger quid fuerit, pro certo diiudicari nequit. Plin. N. h. 37, 187 de lapidibus tractans scorpitim nominat ita dictam propter colorem vel formam, postquam 37, 139 narravit achatae inesse vim salubrem contra scorpionum ictus. Fortasse haec coniungenda sunt. Cogitari potest fuisse ornamentum ex nigro achata factum, quod amuleti loco secum portabat qui emerat, ut tutus esset a scorpionibus.

4 πυκτική scil. ἔμπλαστρος: cf. Gal. XIII 510, 17 K. ἐν δὲ τῇ τοῦ Μενοίτου μηλίνῃ τῇ πρώτῃ τῇ πυκτικῇ καλουμένῃ, διότι μάλιστα οἱ πύκται χρῶνται τῷ φαρμάκῳ, κτλ. σκαμωνία: cf. Diosc. IV 170 (II p. 318 Wellmann).

5 ἐχῖνος παστός ad victum pertinebat, ταρίχια persaepe nominantur in papyris, cf. Wilcken, *Ostraka* I p. 139 n. 3. Echinos Romanis gratos fuisse cibos traditum est (cf. Hor. sat. II 4, 33) atque etiam in salsamento conditos fuisse notat Palladius De re rust. XIII 6.

APPENDIX LATINA

68

RESCRIPTUM

(P. 103) saec. p. Chr. II 33 >< 28,6 cent.

Hanc chartam misere dilaceratam esse eo magis dolendum est, quia magni momenti sunt ea quae legimus exstantia.

Duabus columnis, quarum alterius initium servatum est, praebet rescriptum imperatoris, quo respondetur, quibus condicionibus homini cuidam liceat in corpore chiristarum manere. Conceditur petenti, ut ille pro quo rogat maneat, si ei locum fertilem invenire possit, ex quo quattuor sestertia annua consequatur (col. II 26 seq.). Qua re quod adhuc ignotum erat accipimus, corpore coniunctos fuisse et censum habuisse chiristas. Qui erant magistratus minores, quibus, cum fuerint peritissimi muneris officiorum, debetur, quod nullis fere cum administrationis incommodis fiebat crebra illa magistratuum liturgicorum successio.[1]) Allecti igitur erant in corporibus, quae praebuisse privilegia et immunitatem perspicuum est.[2]) Neque mirum ab eis pro hisce privilegiis posci cautiones, ut legimus col. I 27 seq.: habere oportebat chiristam censum non minorem triginta milia sestertium vel quod idem videtur esse quattuor annua sestertia (= $13^1/_3$ centesimas census). Haec nova sunt nec levia non solum ad chiristarum condicionem illustrandam, sed etiam ceterorum huius generis magistratuum, nam horum quoque rationem non aliam fuisse veri simillimum videtur et comprobatur testimonio papyri Gissensis 11.

Huius vero papyri chiristae accidisse videtur, ut non iam censum haberet, quam ob rem corpore cedere debebat, quod ut evitaretur, certa quadam ratione experti esse videntur. Altera enim res, quae minus aperta est quam ut plane perspiciamus, diiudicatur col. I 19 seq. Videtur chirista noster alii rem suam tradere voluisse, commemorantur enim qui,

---

1) Vix putaverim chiristas fuisse liturgos, quamquam huic sententiae favere videntur quae legimus de censu et annuis reditibus.

2) Cf. D 50, 6, 6, ubi memorantur etiam *navicularii*, de quibus vide P. Giss. 11, 11.

ne singulas administrationis partes custodire debeant, formam rei mutare malint alii tradentes, a quo pecuniam annuam accipiant. Quod tamen refutatur allatis praefectorum constitutionibus, quae erant firmatae rescripto divi Hadriani, qua re id quoque demonstratur saepius hac ratione usos esse Aegyptios, quam in magistratibus quidem qui censum habere debebant non passi sunt iuris consulti Romani.[1])

Col. I

[36 fere litterae *]*
[36 " " *]*
[33 " " *]ch[i-]*
[rist. . 30 " " *]sunt[. .]*
[33 " " *]ta[. .]*
[. . . . .]. [19 " " *]. n. ut. n[.]*
[. . . .]. [. . .]uterq[u. . 15 " " *]ut ali[o]s*
[c]hiristae corpus iunct[um. . .]vum salutis
[h]ac. .n. [.]s intus [a]lium ae[. . . . . .]s erit. [. .]a[. .].
[ii]s cor[pu]s detur pretium [. . . . .da]ri putabis
. . .u. s et addis cen[sum 10—12 litterae *]ut quod*
sat[is] eri[t], annuum[15 fere " *]. um[. .]*
.a. . .em semper. [16 " " *]hoc*
ius
[.]. [. . . . . .] tam eum 17 " " *]s*
c[o]rpus q[uod] est in .l. [.]. [.]. [. . . . . . .] est [. . .].
aliquoti[ens i]nc[e]rta . .pret[. . . . .]qu. [. . . . .]
. . . [. .]. [.p]utaveru[nt] et consti[. . .]. a. s . .et. s.
. . . [. . . . .]. . [. . .]. . . [.]s . .ei quam [. . . . .]. . s [. . .].
[. . . . . . form]am rei mutari pecun[ia]m a[nnua]m
s. isl[.]. i quam singulas partes adminis[tratio]nis
cust:dire pra[e]f[e]re[bant] quidam [. .]. . . . . .
[t]an[t]am pecuniam annuam iis p[e]rmitte[re]
[ut] in se res transferretur. H[u]ius modi con[ce]s-
tae
[si]ones semper refutarte sunt. Divus quoque
[Had]r[ianu]s rem admittendam non putavit con-
firmatis praefectorum cons[t]itutionibus,
quibus etiam hoc adiectum erat [op]orter[e] ch[i-]
ristam censum habere non min[o]r[em] quam tr[i]g[in-]
[t]a milia [H]S et tantum ab[. . . .]. [. .]ali quidem
[. . . . .] qui et[i]am ad fili[o]s e[osq]ue exte[ros]

1) Cf. quam nunc habemus institutionem, quae Romanis non erat accepta, quam vocamus *Leibrente.*

Col. II

Istuṃ[32 fere litterae]
[. . .]rẹm[28 „ „]
ḍẹ[e]ṛam pr[29 „ „]
et ḍẹlẹrị ch[irist. . 22 „ „]
prị[d]em acṭus[27 „ „]
tua et constituṭ[24 „ „]
ṭẹmpọris et.[26 „ „]
er[. .]. . .ex[28 „ „]
patr[e]ṃ tu[um 29 „ „]
praef[ect. . . 29 „ „]
nọ[.]. . .[31 „ „]
se sua[m]ve [29 „ „]
du[o]b[u]ṣ se[stertiis 22 „ „]
ṭa.[34 „ „]
qụẹ[34 „ „]
. .[35 „ „]
ṭ. .[34 „ „]
. .[35 „ „]
re. .r[32 „ „]
pọssit na[29 „ „]
[. .].[30 „ „ *im-* vel *perpe-]*
trạnḍam[25 „ „ *inte-]*
grạtioni qụạ[m f]erax ḍẹ quo ṣcrịbis lọ[c]ụ[s sit]
ṣ[.]ṭameẹ[n i]n du[bii]s est tamqu[a]m ea resolu[tione]
⟦tionẹ⟧ chiristarụṃ et tu[i]s t[. .]. ṣenten[tiis.]
Poṭes ergo invenire ei lọcum ex qụ[o] qua[ttuor]
sestertia annua consequaṭ[u]ṛ, ut qụ[o]ḍ pẹ[titum]
est, in hoc corpọre maṇeaṭ ḍeincẹ[p]ṣ.[Va]lẹ.
Daṭ(um) Id· Fẹbṛ. . . . . rẹ
a.[. . .]t.[. . . . . . .]. .

Col. I 14 *ịuṣ* postea suprascriptum 21 *pra[e]f[e]ṛẹ[bant* Oertel 24 *refutatae* ex *refutarte* corr. vid. 27 *[op]orter[e]* Wilcken 28 *miṇ[o]r[em]* Wilcken 29 *ṃiliạ* Wilcken *exte[ros]* Oertel Col. II 27 *pẹ[titum]* Oertel

Col. I 8 Chiristas saepius in papyris invenimus commemoratos. Temporibus Lagidarum adiutores erant exactorum, quibus et pecuniae (cf. P. Teb. 121, 84; 188) et frumenta (cf. P. Hib. 74, 1; Teb. 115, 22; 119, 5) pendebantur; sed etiam trapezitae minister huius nominis memoratur P. Lond. 27, 2; 31, 7, vol. I p. 14, 16, de quo conferas velim Wilcken, *Ostraka* I p. 637. Romanorum autem temporibus eodem modo in exigendis tributis aderant exactoribus pecuniariorum et nomarchis, cf. P. Teb. 348, 1; 349, 2; 473; Lond.

181 (a), 10, vol. II p. 147; 1157, 25, vol. III p. 63; Giss. 75, 4; 94, 3; BGU 14, 6; 345, 5; 429, 11; 991, 2; Oxy. IV 734, 3; VI 995; Gen. 17, 7; 77, 2; Grenf. I 51, 15; Fay. 63, 7. Praeterea autem aliorum quoque magistratuum ministris hic titulus erat, cf. P. Oxy. I 174; II 345; 346: ἐπιτηρητῆς καὶ χ. καταλοχισμῶν Ὀξορυγχείτου, de quo vide Preisigke, *Girowesen* p. 511; P. Oxy. I 58, 7 χ. οὐσιῶν ταμιακῶν. Quin etiam privatorum hominum ministros sic appellatos esse ostendunt P. Strassb. I 6; 7; 8. Quo factum est, ut Suidas per αὐτουργόν, ὑπηρέτην vocem explicaret, atque hunc ad usum respicientes — contra Crönert, *Stud. Pal.* IV p. 84 — vocem Byzantinam οἰνοχειριστής interprertabimur. Erat hic privatorum hominum minister, qui vinorum habebat cudam, cf. P. Oxy. I 141, 1; 150, 1; VIII 1131, 2, ubi recte exstare genetivum inuicantem, cuius sit minister ille οἰνοχειριστής, neque supplendum esse ⟨παρὰ⟩ pptaverim. — Ceterum non ad omnes chiristas huius papyri verba quadrare aparet, de exactorum adiutoribus hic agi putaverim.

26 Constitutio dicitur edictum praefecti, quia locum tenet imperatoris; horum enim edictorum propria haec vox est, cf. Gai I 5; D 1, 4, 1, 1.

Col. II 10: Apposita est aeque ac l. 12, 19, 23 διπλῆ; notavit qui acceperat rescriptum locos qui erant maioris momenti.

23 ferax locus: constat etiam a liturgis postulatam esse agrorum possessionem, cf. Wilcken, *Grundzüge* p. 342.

27 Non nimium videtur quod poscitur; nam illis temporibus sestertius idem valebat quod drachma Aegyptia.

Annecti liceat eiusdem fere aetatis frustulum perexiguum et epistulae Byzantinae inscriptionem.

68 a

FRUSTULUM

(P. 116) saec. p. Chr. II 6,3 >< 4 cent.

.[..] *quin*|
in portum[
superior[

68 b

INSCRIPTIO EPISTULAE

(P. 161) saec. p. Chr. V vel VI 19,3 >< 10,4 cent.

Quamquam argumento huc non pertinet, tamen adiungendam praecedentibus putavi papyrum, quia et ipsa Latinis est litteris exarata. Inscriptio est epistulae, quam cornicularius quidam ad sodalem dedit.

† *Fl(avius) Symeonius corniculariu⟨s⟩ sodali* †

*Fl*ς P

Cornicularii, de quibus conferatur Fiebiger PWRE s. v., memorantur P. Oxy. VII 1022, 27 (a. 103 p. C.); BGU 610, 5 (a. 140); 435, 8/9 (saec. II/III); 106^{v}1 (a. 199), prima ergo Byzantini cornicularii mentio exstat in Iandana. [Accedit nunc P. Oxy. X 1253, 12 saec. IV. K.]

VITA

Natus sum Georgius Spiess in villa quae dicitur Christianshütte prope Schupbach vicum Nassoviensem, d. XVIII m. Mai a. LXXXIX praecedentis saeculi patre Guilelmo, quem postero iam anno ereptum mihi esse perdoleo, matre Alvina e gente Mueller; fidei addictus sum evangelicae; civis Borussicus sum.

Primis litterarum elementis Marpurgi imbutus ibidem gymnasium Philippinum per novem annos frequentavi. Maturitatis testimonium adeptus vere anni huius s. VII almam matrem Philippinam adii, ut studiis me darem philologis et historicis. Ter senis mensibus post Berolinum migravi, unde post sex menses Marpurgum redii, ubi usque ad hunc diem versatus sum. Examen rigorosum superavi d. XVIII m. Decembris a. XII, examen pro facultate docendi m. Iunii anni XIII d. XVIII.

Docuerunt me viri doctissimi Birt, Brackmann, Busch, Diemar †, Chr. Jensen, P. Jensen, Kalbfleisch, Klebs, Maass, Natorp, v. d. Ropp, Herm. Schwarz, de Sybel, Thiele, Varrentrapp †, Wrede Marpurgenses; Hintze, Lenz, Norden, Ericus Schmidt †, Schmoller, de Wilamowitz-Moellendorff Berolinenses. Exercitationibus adfui palaeographicis, historicis, philologis; sodalis ut essem seminarii philologi per tria semestria, benignissime permiserunt Birt, Kalbfleisch, Maass directores.

Quibus praeceptoribus omnibus maximas ago gratias, praecipue vero Carolo Kalbfleisch, qui me ad hanc materiam tractandam invitavit neque unquam in hoc opusculo perficiendo opera et consilio adiuvare me desiit.

Qui haec conscripsit iuvenis optimae spei Georgius Spiess, paucis diebus postquam opusculum suum typis describendum ad bibliopolam misit, infelicissimo casu abreptus summo cum dolore matris magistrorum amicorum discipulorum mortem obiit. Libellus ut ederetur insigni pietate curaverunt societatis Fridericianae Marpurgensis sodales.